

INDHOLD

FORORD	4	TIDSLINJEN (M)	37
PROCES OG INVOLVERING	5	TIDSLINJEN	38
VISIONEN FOR FREMTIDENS SKAGEN	6	I FYRTÅRNEFODSPOR	39
FREMTIDSBILLEDE	7	TIDSLINJEN 1 : 15.000	41
UDVIKLINGSPLANENS TO SPOR	8		
		ANKOMSTEN (S)	43
UDVIKLINGSPLANEN	10	ANKOMSTEN	45
UDVIKLINGSPLAN, HVORFOR ?	12	SITUATIONSPLAN 1 : 2500	45
UDFORDRINGER OG POTENTIALER	13	"ANKOMSTEN" I DAG OG I MORGEN	46
"SKAGENS DNA"	14	ANKOMSTENS ARKITEKTUR	48
UDVIKLINGSPLAN, HVORDAN ?	16	GULVET SOM LANDSKABSMØBEL	49
		LANDSKABET ER EN DEL AF ANKOMSTEN	50
		TILGÆNGELIGHED	51
DET FYSISKE SPOR	18	BUNKERNE	52
SKAGEN SOM SAMLET DESTINATION	20		
GENERELLE ANBEFALINGER - LANDSKABET	22		
		FORRETNINGSKONCEPTER	54
KULTURPERRONER & NATURPORTALER (L)	25	FORRETNINGSKONCEPTER	56
SAMLET STRATEGI FOR SKAGEN ODDE	26	#1 - SKAGEN LYSFESTIVAL	58
FIRE ANBEFALINGER	27	#2 - I FYRTÅRNEFODSPOR	60
KULTURPERRONER	28	#3 - NYT LIV I BUNKERNE	62
NATURPORTALER	29		
REGISTRERINGSKORT 1 : 50.000	30		
SITUATIONSPLAN 1 : 50.000	32		
STINETVÆRKET I PRAKSIS	34		
EKSEMPLER PÅ RUTER	35		

Strategisk-fysisk udviklingsplan for Skagen

Udviklingsplanen er finansieret af Frederikshavn Kommune, Erhvervsstyrelsen og Dansk Kyst- og Naturturisme.

Udviklingsplanen er udarbejdet af STED By & Landskab og BARK Rådgivning

December 2020

Med mindre andet er angivet, er fotos, illustrationer og tegninger udarbejdet af STED By & Landskab og BARK Rådgivning A/S eller fotograferet af Steen Heftholm.

FORORD

Skagen har altid tiltrukket og fascineret mennesker. Igennem århundreder har området og byen udviklet sig i tæt samspil med landskabet, naturens luner, det særlige lys, skagboerne og det rige kulturliv. Det har givet en særlig identitet, som mange rejser til Skagen for at opleve. Skagen er et af Danmarks stærkeste turistbrands, og altid i en konstant udvikling for at imødekomme de forventninger og krav, som turisterne har til Skagen.

For at fremtidssikre og styrke Skagens brand som destination og vækstmotor for turisme hele året rundt sætter udviklingsplanen en retning henimod at styrke udviklingen af helårsbaserede oplevelsesmuligheder i Skagen, samt visualiserer mulighederne for udviklingen af infrastrukturen og de stedbundne potentialer for hele Skagens Odde.

Udviklingsplanen bygger videre på tidligere initiativer og indsatser, udviklingsplanen er udarbejdet i samarbejde med lokale aktører, Turisthus Nord, Dansk Kyst- og Naturturisme og Frederikshavn Kommune. Udviklingsplanen går hånd i hånd med Frederikshavn Kommunes Udviklingsstrategi, hvori turisme og oplevelser er et af Frederikshavn Kommunes fire vækstspor, som vi satser stærkt på, og som vi skal leve af i fremtiden.

Udviklingsplanen skal anvendes som et redskab i den strategiske planlægning og udvikling af infrastruktur og fysiske rammer samt inspiration til kommercielle indsatser i Skagen. Udviklingsplanen visualiserer en vision for Skagen som international helårsdestination. Den er et fælles værktøj, der iscenesætter drømme for den fælles udvikling af fremtidens Skagen.

God læselyst!

Birgit Stenbak Hansen
Borgmester

PROCES OG INVOLVERING

Udviklingsplanen bygger ovenpå eksisterende planer, og har taget afsæt i "Skagens DNA" og dialog med relevante aktører og deres ønsker, behov og idéer.

"Skagens DNA": Kontrasternes By, Kunsten og Pionerrånden, Storby i Miniformat og Naturen er evig foranderlig. (Se s. 14-15)

Udviklingsplanen er udarbejdet i tæt dialog og samarbejde mellem rådgivere, arbejdsgruppe og styregruppe med fokus på at skabe synergi mellem de fysiske tiltag og forretningskoncepterne, så der opnås størst mulig gensidigt udbytte. Arbejdet med udviklingsplanen har foregået i perioden februar 2020 til december 2020.

Opgaven for udviklingsplanen handler primært om at omsætte eksisterende viden, anbefalinger og analyser til et stærkt, lokalt forankret landskabsgreb for Grenen og hele Skagen Odde samt at udvikle forretningskoncepter, der taler ind i "Skagens DNA".

Det har været afgørende, at opgaven er blevet løst i dialog med Skagens engagerede borgere, private aktører, turismeaktører, virksomheder og øvrige interessenter for at sikre en lokalt forankret udvikling for Skagen med stort ejerskab og stolthed hos Skagboerne.

Udviklingsplanen skal realiseres og forankres lokalt. Realiseringen sker dels gennem Frederikshavn Kommunes prioriteringer og aktiviteter, men i høj grad også ved, at private aktører udvikler og investerer i produkter, bygninger og arealer.

STYREGRUPPE

Thomas Eriksen, Teknik- og Kulturdirektør,
Frederikshavn Kommune
Formand for styregruppen

Mikael Jentsch, Kommunaldirektør,
Frederikshavn Kommune

Jacob R. Kirkegaard Larsen
Destinationsudviklingschef
Dansk Kyst- og Naturturisme

Willy Hansen
Havnedirektør, Skagen Havn

Lisette Vind Ebbesen
Direktør Skagens Kunstmuseer

Rene Zeeberg
Direktør Turisthus Nord

Jesper A. Blom Hansen
Skovrider, Naturstyrelsen

ARBEJDSGRUPPE

Lise-Lotte Stisager, Chefkonsulent og projektleder, Udvikling og Erhverv, Frederikshavn Kommune

Steen Heftholm, Afdelingsleder Plan og Udvikling, Center for Teknik og Miljø, Frederikshavn Kommune

Patrick Watelli Jacobsen, Udviklingsmedarbejder, Udvikling og Erhverv, Frederikshavn Kommune

Pennie Henriksen, Udviklingskonsulent,
Dansk Kyst- og Naturturisme

Anne-Grethe Kramme, Udvikling- og marketingschef, Turisthus Nord

VISIONEN FOR FREMTIDENS SKAGEN

I Skagen vil vi tiltrække endnu flere danske og internationale højtforbrugende besøgende. Gennem et fælles fokus på udvikling af et stærkt og sammenhængende oplevelsesprodukt af høj kvalitet og med udgangspunkt i de stedbundende potentialer, vil vi gøre det attraktivt at bo og drive bæredygtig forretning i Skagen hele året.

Skagen er et af Danmarks stærkeste turistbrands. Denne position skal udnyttes til at tiltrække endnu flere turister og øge omsætningen. Skagen skal styrkes som rejsemål og vækstmotor inden for helårsturisme ved at arbejde videre med stedbundne potentialer samt styrke udviklingen af helårsbaserede produkt- og oplevelsesmuligheder. I de kommende år skal Skagens fysiske miljøer, serviceniveau samt Skagens attraktioner og oplevelser udvikles i fællesskab med byens aktører, så destinationen er konkurrencedygtig ift. at tiltrække de, i stigende grad, kvalitetsbevidste danske og internationale turister.

Der skal være fokus på at udvikle og kvalificere byens fysiske styrker og svagheder i alle typer rum og landskaber – fra byrum til stier og strand. De fysiske forbindelser skal styrkes, så turisterne oplever sammenhæng mellem attraktioner og oplevelser, mellem ankomsten og selve byen og mellem landskab og bymiljø. Den fysiske udvikling skal styrke både borgere og besøgendes oplevelse og sans for byen, samtidig med at den skal styrke kvaliteten af det byggede miljø og iscenesættelse af landskabet. Udviklingen skal foregå på et bæredygtigt grundlag. Der skal tænkes i både benyttelse og beskyttelse af Skagens natur, så der skabes

øget tilgængelighed og rekreativ infrastruktur, der støtter op omkring eksisterende og nye attraktioner og oplevelser.

Ved at appellere til danske og internationale turister, der tiltales af livsnyder- og naturoplevelsen, skal et købestærkt publikum opleve såvel Skagens unikke kulturmiljø og naturlandskab som den nordiske levevis, mad og kultur. Turisterne har særlige forventninger og krav til deres ferie, som konstant er i forandring. Derfor skal der hele tiden udvikles nye oplevelser og produkter, der understøtter visionen om at blive et endnu stærkere internationalt turistbrand – både i og uden for højsæsonen. Der skal sigtes imod flere helårsarbejdspladser, øget produktkvalitet og udvikling af stedbundne potentialer. Turisterne skal føle sig velkomne hele året med skagboerne og turismeerhvervet som stærke ambassadører for det gode værtskab.

Ved hele tiden at tænke i netværk, samarbejder og i at lede turisterne videre til næste oplevelse, skal Skagen i fællesskab intensivere turistens samlede oplevelse og skærpe lysten til at blive i Skagen længere. For at sikre et stærkt samarbejde skal aktørerne dele viden og kompetencer samt udnytte de potentielle synergieffekter, der kan opstå på tværs af de forskellige kompetencer.

Styregruppen

FREMTIDSBILLEDE

“Skagen – altid en rejse værd”

UDVIKLINGSPLANENS TO SPOR

LÆSEVEJLEDNING

Udviklingsplanen består af to spor. Det ene spor omhandler de nye fysiske tiltag, og det andet omhandler tiltag for nye forretningskoncepter. De to spor skal sammen omsætte visionerne for og fortællingen om Skagen til en konkret plan. Planen bliver dels en fysisk plan for udvikling og kvalitetsmæssig styrkelse af Grenen og Skagen Odde som attraktion, dels som en plan for udvikling af byens helårsturisme gennem målrettet oplevelses- og produktudvikling af nye såvel som eksisterende produkter i Skagen.

Udviklingsplanens to spor er direkte forbundne og tænkt på tværs, så de styrkes i samspillet. Det betyder f.eks. at forretningskoncepter for særligt kuraterede oplevelser i landskabet (det ene spor) også bliver til fysiske forbindelser (det andet spor). Se "Tidslinjen" og "I Fyrtårnenes Fodspor" (henholdsvis s.38 og s. 60)

Det betyder, at fortællingen om Skagens særlige lys både præsenteres som koncept for en Lysfestival og indtænkes i materialedetaljer – Lysbeton – som vil reflektere solens lys. Se "Grenen Ankomst" og "Skagen Lysfestival" (henholdsvis s. 45 og s. 58)

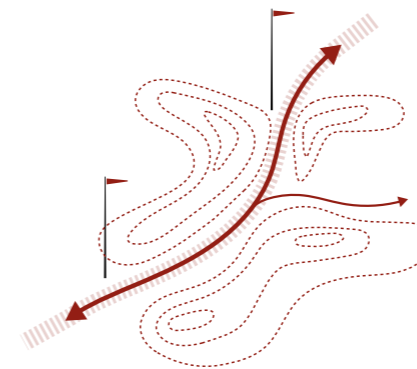
På samme måde præsenterer udviklingsplanen et landskabsarkitektonisk greb, som på ny iscenesætter de ikoniske bunkere ved ankomsten til Grenen. Med forretningskonceptet "Nyt liv i bunkerne" optegnes det store potentiale, som de mange bunkere rummer, for fremtidige forretningsudvikling. (henholdsvis s. 45 og s. 62)

Planen skal vise, hvordan Skagen samlet set skal udvikles som helårsdestination, og samtidig skal den kunne fungere som grundlag for både politiske beslutninger om disponeringen af offentlige midler, såvel som for private, fondsmæssige og kommercielle investeringer. Planen er dermed et styringsværktøj og en rettesnor for fremtidige prioriteringer.

DET FYSISKE SPOR

Det fysiske spor samler hele Skagen Odde til én destination. Det sker med særligt fokus på tilgængelighed til naturen (øget mobilitet mellem attraktioner og etablering af et stinetsværk), formidling og wayfinding, der understøtter tilgængeligheden (guide til fortællinger i landskabet) og oplevelsesrige ruter i landskabet (arkitektonisk kvalitetsløft).

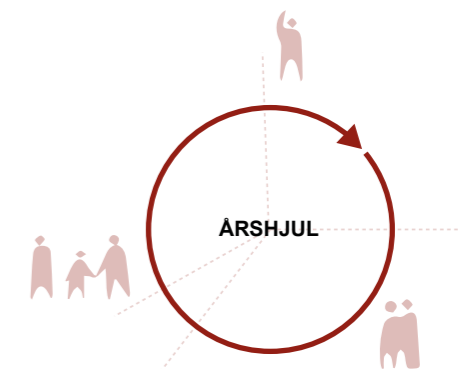
Planen beskriver også, hvordan ankomsten til Grenen forbedres som oplevelse, hvordan områdets synergier mellem attraktioner og oplevelser i landskabet styrkes, og hvordan forbindelsen mellem Skagen By, Havn og Grenen understøttes.

FORRETNINGSKONCEPTER

Udviklingsplanen indeholder tre forretningskoncepter, som målretter sig til kvalitetsbevidste turister og understøtter Skagen som helårsdestination. Forretningskoncepterne er udviklet i tæt samarbejde med turismeaktørerne.

Forretningskoncepterne supplerer det fysiske spor med nye oplevelsesprodukter, der kan være med til at brande Skagen og bringe flere besøgende til Skagen udenfor sommersæsonen. De tre forretningskoncepter er nærmere beskrevet bagerst i udviklingsplanen. De er: 1. Skagen Lysfestival 2. I Fyrtårnenes Fodspor 3. Nyt liv i bunkerne.

UDVIKLINGSPLANEN

UDVIKLINGSPLAN, HVORFOR ?

DET GÅR JO GODT I SKAGEN, HVORFOR UDVIKLE?

Skagen er et velkendt og stærkt "brand" herhjemme og i udlandet med en særlig position som en destination med en rig kulturhistorie om malerne og lyset, et sted hvor man oplever høj kvalitet og en by med et godt udbud af både kultur og natur. Placeringen på "toppen" af Danmark giver Skagen en særegenhed, som tiltrækker rejsende langvejs fra. Skagen er med sit stærke, internationale brand et af Danmarks mest kendte og afholdte feriesteder og formår at henvende sig til et købestærkt segment af livsnyderturister, som stiller store krav til oplevelser og service.

Skagen byder på oplevelser året rundt, men størstedelen af turisterne kommer fortsat i sommersæsonen, hvor byens indbyggertal hvert år vokser fra ca. 8.000 indbyggere til det seksdobbelte. Den periodiske befolkningstilvækst skyldes bl.a. en massiv vækst i krydstogtturisme, der har tilføjet en ny dimension til byens turismebillede. Krydstogtturismen er blevet en væsentlig indtægtskilde – fra 5 skibe i 2014 til 44 skibe i 2019 – som skal håndteres klogt for at sikre en fremtidig bæredygtig udvikling af Skagens turisme.

For at sikre en fortsat tiltrækningskraft og for at Skagen bliver en helårsdestination, skal brandet fremtidssikres, og der skal investeres i udviklingen. Brandet skal fastholdes i kvalitet og oplevelse samtidig med, at der sker en fornyelse, så renommeet ikke udvandes, men derimod bliver en endnu stærkere destination, hvor udviklingen fysisk og mentalt udvikles i sammenhæng.

Udviklingsplanen skal sørge for, at den særlige natur og det særlige kulturmiljø bevares og styrkes. De mange besøgende risikerer at slide på den natur, som er så afgørende for at de i første omgang besøger - og genbesøger - Skagen. Derfor skal de fysiske tiltag samle og skabe overblik og sammenhænge, der kurate-

Foto: Turist Nord

rer og leder besøgende rundt - altså som både beskytter og benytter naturen. Udviklingen må ikke ske på bekostning af det helt særlige ved Skagen. Skagen må ikke miste sin autenticitet. Udviklingsplanen skal sikre, at fremtiden tegnes med udgangspunkt i eksisterende kvaliteter og potentialer.

UDFORDRINGER OG POTENTIALER

UDFORDRINGER

Knaphed på areal og øget tryk på natur

Beliggenheden mellem Skagerrak og Kattegat og med fredede arealer helt ind til bygrænsen giver Skagen en særlig placering i landskabet. Dette betyder dog samtidig, at byen er begrænset i forhold til udlæg af nye arealer til nye formål. Når byen skal udvikles som destination, er der derfor behov for at tænke alternativt og aktivere eksisterende arealer. Det kan være ved at udvikle eksisterende arealer med nye funktioner, ved at transformere den eksisterende tomme og slidte bygningsmasse eller ved at udvikle nye services og produkter i etablerede rammer. Der er ikke så meget nyt land at indvinde, men et stort transformationspotentiale. Samtidig er det en vigtig udfordring, at Skagens natur og kyster er under pres, både fra klima og gæsternes slid på særlige ruter i naturen.

Lavsæson og demografisk udvikling

Skagen om sommeren og vinteren er to meget forskellige byer. På trods af at seneste tal for turismen fra 2019 viser en vækst i ydersæsonen, har Skagen en udfordring med at tiltrække overnattende gæster i vinterhalvåret. Dette er et særligt fokus i udviklingsplanen. Turismeudviklingen er ikke for turisterne alene, men også for at skabe levende og bæredygtige lokalsamfund med helårsåbne virksomheder, job året rundt, hvilket også giver grobund for styrket bosætningskraft.

UDFORDRINGER I STIKORD:

Turismen er stærkt sæsonbetonet = mange sæsonrelaterede jobs = svært med permanent bosætning + Demografiske forandringer (en god turistby er også en levende hverdagsby) + Byen lever af havnen samt turismen, men disse er afhængige af en fastboende befolkning i byen + Krydstogtturismen skal håndteres bæredygtigt og spredes ud over alle sæsoner + Knaphed på areal + Manglende gæster i skuldere sæsonerne + Nedslidt natur + Manglende formidling af naturkvaliteter + Manglende wayfinding og synergi ml. oplevelser + Manglende og utidssvarende faciliteter i naturen. (Parkering, wc, tilgængelighed) + Mangler fælles samarbejds- og udviklingsplatform

POTENTIALER

Unikke kultur- og naturoplevelser

Skagen har en kulturhistorisk, velbevaret kyst, by- og havnemiljø af meget høj kvalitet. Byen er omgivet af spektakulær, fredet natur og byder på nogle helt unikke naturoplevelser, f.eks. Danmarks største vandrekliet Råbjerg Mile, Grenen, Danmarks nordligste punkt (Danmarks yngste landskab) og et unikt naturfænomen, hvor de to have Skagerrak og Kattegat mødes og bølgerne brydes.

Endelig er de kulturhistoriske fortællinger om den hårdføre fiskerby med det særlige lys, som Skagensmalerne udødeliggjorde, og som er med til at skabe de unikke rammer for de mange besøgende.

Attraktioner og oplevelser i Verdensklasse

Der er allerede en god oplevelses- og produktudvikling i gang i Skagen, med nye initiativer og projekter, som stikker den rigtige retning ift. at bringe de natur- og kulturhistoriske potentialer i spil året rundt. Her kan man bl.a. se den nye Solnedgangsplads i Gl. Skagen, som udnytter og bygger videre på stedets særlige, ikoniske karakter, Det Grå Fyr, hvor den historiske bygning har fået nyt liv i form af et internationalt oplevelsescenter for trækfugle og Skagens Museum som har undergået en gennemgribende renovering og udvidet de fysiske rammer betydeligt.

POTENTIALER I STIKORD

Foranderlige landskaber + Kulturhistorisk bymiljø + Historisk badeby + Stærkt internationalt brand + Maritimt liv + Levende kulturhistorie + Kunstnerby + Skagensmalerne. + Levende industri- og erhvervshavn (fiskeri, maritim service og gods/bunkring, samt cruise). Europas største landingshavn for pelagisk fisk + Lystbådehavnen + High-end turisme + Mange gangangere + Ud af 37 danske kystferiebyer har Skagen for andet år i træk de mest tilfredse gæster + Stærk i den personlige gæsteservice + Stærkt, lokalt engagement og foreningsliv + Erhvervs- og konferencedeltagere kan fylde hoteller op i vinterhalvåret + Udvikling og realisering af fysiske forsøgsprojekter inden for kystzonelinjen, som anviser høj standart på kvalitet og som kan agere foregangseksempel + Havneudvidelse kan udnyttes til også at skabe flere publikumsorienterede funktioner på havnen. +Geologisk og naturmæssigt et unikt stykke danmarkshistorie

”SKAGENS DNA”

DET SÆRLIGE VED SKAGEN

Med ”Skagens DNA” menes det helt særlige ved Skagen - det der adskiller Skagen fra andre steder.

Noget af det særlige har altid været der, f.eks. naturens evige foranderlighed. Andet, som kunstnerkulturen, er vokset ud af Skagens geografiske placering, sandet, vandet og det specielle lyse lys. Noget af det særlige, har udviklet sig over tid, som det, at en lille fiskerby på nogle områder, hvad angår bl.a. brand, kan måle sig med langt større turistdestinationer. Det virker paradoksalt og kontrastfuldt, men er nok netop det, der gør Skagen til Skagen.

KONTRASTERNES BY

Skagen er kontrasternes by. Her er lange, lyse sommeraftener og korte, mørke vinterdage. Her er et stærkt kulturliv og et råt naturmiljø. Her er skønne badestrande og brusende bølgeskulp. Her er solopgang og solnedgang, her er hyggelige fiskermiljøer og store industrier. Her er klitter, plantage og hede og her er finkultur og folkelighed. Her er historisk og nutidige kunstmiljøer. Her er storbystemning i et lilleputmiljø. Kontrasterne giver Skagen en helt særlig identitet, bæredygtighed og rummelighed, der gør Skagen til et særligt sted. Og dette skal der bygges videre på som grundelement for fremtidssikringen af Skagen som destination.

Foto: Turist Nord

stilhed i naturen

Foto: Turist Nord

pulserende byliv

Foto: Turist Nord

fiske- og havneindustri

Foto: Turist Nord

oplevelsesshavn

Foto: Turist Nord

international storby

Foto: Turist Nord

lilleput-havneby

lyse somre

mørke vintre

Foto: Turist Nord

købestærke gæster

sindige fastboere

Skagen Kunstmuseer

KUNSTEN OG PIONERÅNDEN

Tilknytningen til Skagensmalerne og kunsten er særlig for Skagen, og giver byen en unik egenart og eksklusivitet. Skagensmalernes indtog på toppen af Danmark har tilført byen en særlig stemning af kreativitet og kunstnerisk indsigt. Når man i dag besøger Skagen, oplever man næsten at træde ind i kunstnerens særlige univers, lyset og den stemning, der har været, da de i fordums tid bosatte sig i Skagen for at være kunstneriske pionerer. Denne autencitet og stemning i byen har givet grobund for turisme i hele området. Kunsten kom til byen på grund af landskabet og lyset og netop relationen mellem kultur og natur, mellem kunst og landskab giver byen en helt særlig stemning. Kunsten skal være mere end en historie om en svunden tid, den skal tænkes ind i fremtiden med nye tiltag, der fortsætter den særegne og magiske fortælling i Skagen. Kunsten skal være omdrejningspunkt for oplevelser i byen og i landskabet og for udvikling af nye oplevelsesprodukter.

Skagen Havn

STORBY I MINIFORMAT

Skagen by er en smuk og harmonisk by med et historisk, velbevaret kulturmiljø, der afspejler byens størrelse og skala. Snørklede gadeforløb og småhuse giver byen en stemning af landsbykarakter og lokalmiljø, som man kender det fra mange andre af landets købstæder. Men samtidig har Skagen et helt særlig internationalt storbybrand, der allerede kom til byen med malerne i 1800- tallet. I dag har Skagen et brand, der rækker langt ud over landets grænser. En krydstogtsterminal og butikker, der forhandler varer, som ikke findes andre steder i Danmark, giver byen en stemning af storby. Sammenstillingen af lokalby og storby er særegen og er et potentiale, Skagen skal bruge fremadrettet i sin byudvikling.

NATUREN ER EVIG FORANDERLIG

Naturen omkring Skagen er helt særlig. Det var den, der tiltrak malerne, og Skagens særlige lys og landskab har kvaliteter, man ikke finder ret mange steder i verden. Landskabet omkring Skagen er evigt foranderligt både i udstrækning og udtryk og denne forandringsproces giver altid nye oplevelser, når du besøger Skagen. Grenen vokser mange meter om året og sandets flugt skaber nye formationer i landskabet. Fyrtårnene, der engang markerede kystlinjen står nu solidt plantet midt i klitlandskabet og vidner om landskabets foranderlighed. Naturen og landskabet har derfor en helt central position i udviklingen af Skagen fremadrettet, hvor tilgængeligheden af og opmærksomheden på områdets store naturkvaliteter, skal tænkes sammen med udviklingstiltag og fysiske tiltag.

UDVIKLINGSPLAN, HVORDAN?

BÆREDYGTIGT AFSÆT FOR UDVIKLING

Skagens fremtidige udvikling skal bygges på bæredygtige principper. En af udviklingsplanens grundprincipper er at styrke og forædle det, som allerede er. Det sker blandt andet ved at udvikle og kuratere oplevelser, attraktioner og fortællinger, og forbedre tilgængeligheden mellem disse

For at skabe en bæredygtig turisme er det afgørende, at de besøgende bliver fordelt mere ud på hele året med stærke attraktioner på Grenen og en styrket formidling af Skagens kendte og mindre kendte steder samt mulighed for oplevelser.

FN'S VERDENSMÅL

FN's Verdensmål er en fælles global ramme for bæredygtig udvikling frem mod 2030. De giver en fælles retning for den globale indsats for bæredygtig udvikling.

FN's Verdensmål peger på 17 kategoriserede delmål som i større eller mindre grad afspejles i det enkelte redskab eller på tværs af en serie redskaber i den strategiske værktøjskasse. Nedenfor er udvalgte, og i denne sammenhæng relevante, verdensmål som udviklingsplanen tager udgangspunkt i.

03 Sundhed og trivsel

Udviklingsplanen har et fokus på at styrke koblingen mellem land og by og mellem turismen og naturoplevelser. Det skal være attraktivt og bevæge sig i landskabet og planen kan styrke alternativer til bilen.

08 Anstændige jobs og økonomisk vækst

Udviklingsplanen fokuserer på vækst, der har afsæt i Skagens DNA, kvalitet, den gode service og at bygge på det der allerede er. Udviklingen skal ske så, der opstår nye synergier på tværs af attraktioner og oplevelsesprodukter.

11 Bæredygtige byer og lokalsamfund

Udviklingsplanen peger på strategier, der løftes i nye og eksisterende fællesskaber, og hvor den lokale viden og know how er en grundsten. Planens fysiske elementer skal sikre naturbeskyttelse via naturbenyttelse.

15 Livet på land

Udviklingsplanen peger på strategier, der er nænsomme ved Skagens grønne omgivelser. Gæsten skal bevæge sig på landskabets præmisser, og landskabet skal tilgængeliggøres, men uden at arkitekturen støjer og forstyrre omgivelserne.

STRATEGISK VÆRKTØJSKASSE

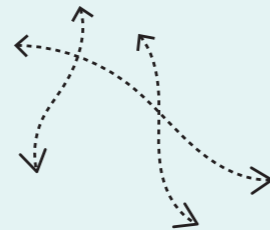
Skab kvalitet og komfort

Sæt en høj kvalitetsstandard som fælles rettesnor for både de fysiske tiltag og udviklingen af oplevelsesprodukter. Tænk i komfort og service for alle, men med respekt for naturen.

Bevar, beskyt og fremhæv naturoplevelser

Skagens sarte natur og kulturmiljøer skal beskyttes bedst muligt. Samtidig skal disses attraktionsværdier fremhæves og formidles, så der kommer mere jævn fordeling af gæster på destinationen året rundt, som besøger det brede udvalg af attraktioner på hele Skagen Odde.

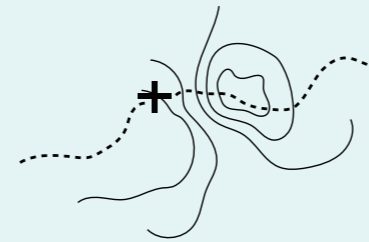
Markér og styrk forbindelser i hele området

De forskellige destinationer og oplevelser skal forbindes og gøres mere tilgængelige via wayfinding og fysiske greb på Skagen.

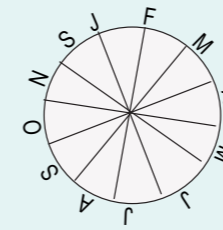
Skab stedtilpasset design og formidling

Gennem landskabsarkitektur og byinventar, der forstærker det høje kvalitetsniveau og understreger oplevelsen af Skagen som én samlet destination.

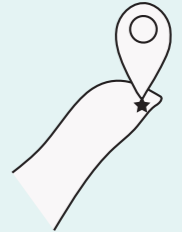
Skab nye oplevelser i landskabet

Skagens natur og især Grenen skal være en helhedsoplevelse, der handler om andet og meget mere end blot at nå ud til spidsen. Ved at skabe nye oplevelser og produkter kan landskabet opleves med alle sanser på en ny måde og med et nyt blik.

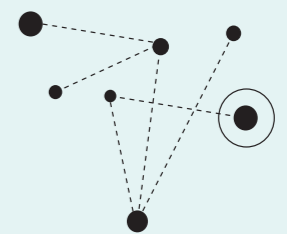
Udvikl helårsoplevelser

Der er et marked for "off-season" turisme drevet frem af en købestærke målgruppe, der søger naturoplevelser, ro, plads til fysisk udfoldelse og unikke omgivelser, selvom vejruddisigten siger minusgrader og blæst.

Opgrader ankomsten

Især ankomsten til Grenen skal opgraderes, så oplevelsen af det unikke sted begynder allerede ved parkeringen. Ligeledes skal byens og attraktionernes ankomster styrkes.

Skab synergi og sammenhæng

Det skal gøres mellem attraktioner og oplevelser ved at udvikle nye samarbejder og "pakkeprodukter" på tværs.

Målret produkter og aktiviteter

Målret nye tilbud og oplevelser indenfor kultur, kunst, natur og gastronomi så de appellerer til de købestærke turister.

A person is riding a bicycle away from the camera on a wide, light-colored gravel path. The path is flanked by dense green pine trees on the left and a mix of pine trees and low-lying purple heather on the right. In the distance, a tall, cylindrical lighthouse is visible against a clear blue sky. The overall scene is bright and sunny.

DET FYSISKE SPOR

SKAGEN SOM SAMLET DESTINATION

DET FYSISKE GREBS TRE NIVEAUER

I Skagen skal udviklingsplanen omsætte ambitionerne for og fortællingen om Skagen til en konkret fysisk plan for udvikling og kvalitetsmæssig styrkelse af Grenen og Odden som attraktion.

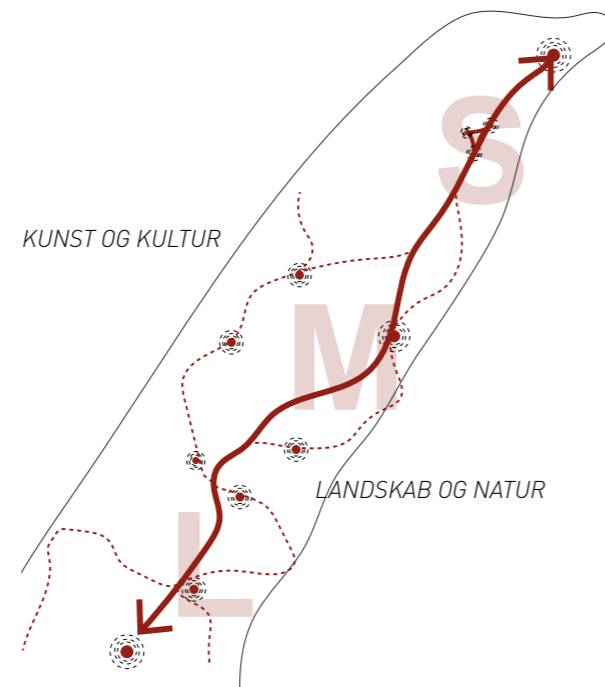
Det er en pointe i sig selv at knytte Skagen sammen lokalt og regionalt, fra delattraktion til helattraktion, fra punkt til knudepunkt og fra sti til stinet. Det er det landskabelige spænd og den helhedsorienterede tankegang, som er kernen i at udvikle et strategisk samlet Skagen. Skagen har så stærke attraktioner såsom Den Tilsandede Kirke og Råbjerg Mile, at der allerede i dag er en "reason-to-go". Ovennævnte strategi skal sikre, at der også er en "reason-to-go-again", "reason-to-stay" eller "reason-to-go-further".

Udviklingsplanens fysiske greb konkretiseres i tre "skalaer" - Large, Medium og Small - der svarer til henholdsvis:

- L Skagen Odde
- M Grenen
- S Grenen Ankomst

Skalaforholdet svarer på opgavens fysiske afgrænsning og detaljeringsgrad, hvor small er det mindste areal med den største detaljeringsgrad.

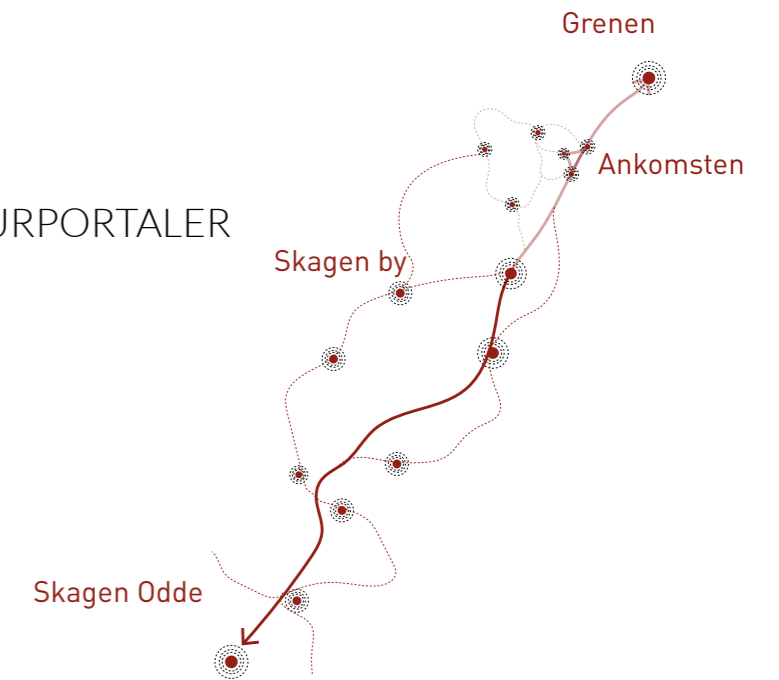
De tre skalaer er forbundet og sammenhørende og understøtter hinanden. Principper for design og udpegning af områder går på tværs af de tre skalaer og binder projektet sammen.

KULTURPERRONER OG NATURPORTALER

L - Skagen Odde

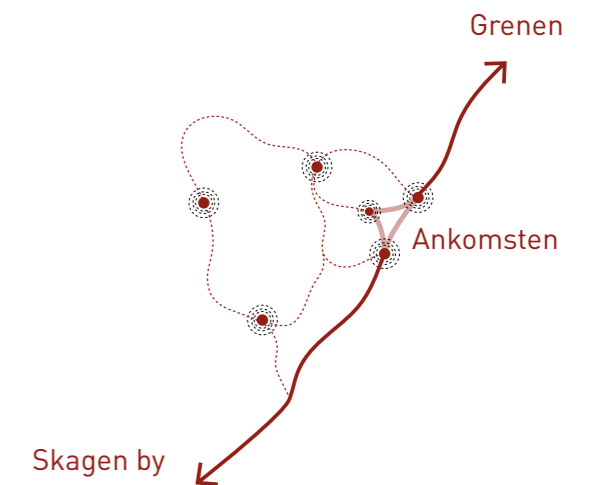
Forbinder vestkysten med østkysten og Grenen med Råbjerg Mile.

"TIDSLINJEN"

M - Byen og Grenen

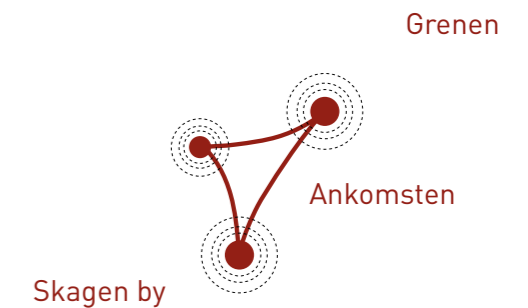
Styrker forbindelsen mellem Skagen by, "Ankomsten", og landskabet på Grenen

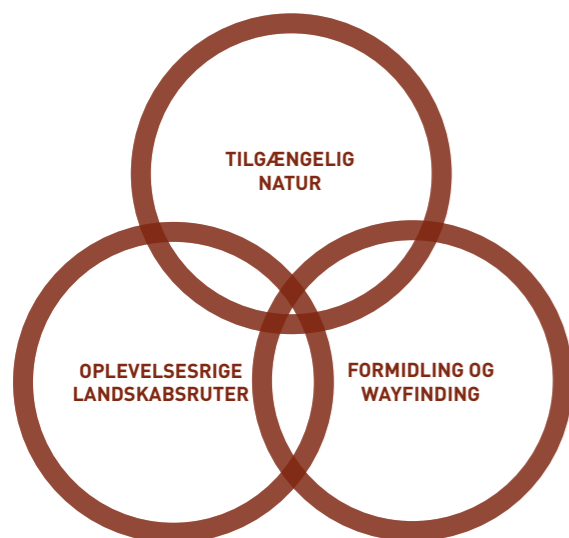
ANKOMSTEN

S - Grenen

Ankomsten til Grenen, Grenenbunkeren, parkeringspladsen og Det Grå Fyr.

GENERELLE ANBEFALINGER - LANDSKABET

ANBEFALINGER PÅ TVÆRS AF SKALA [S, M og L]

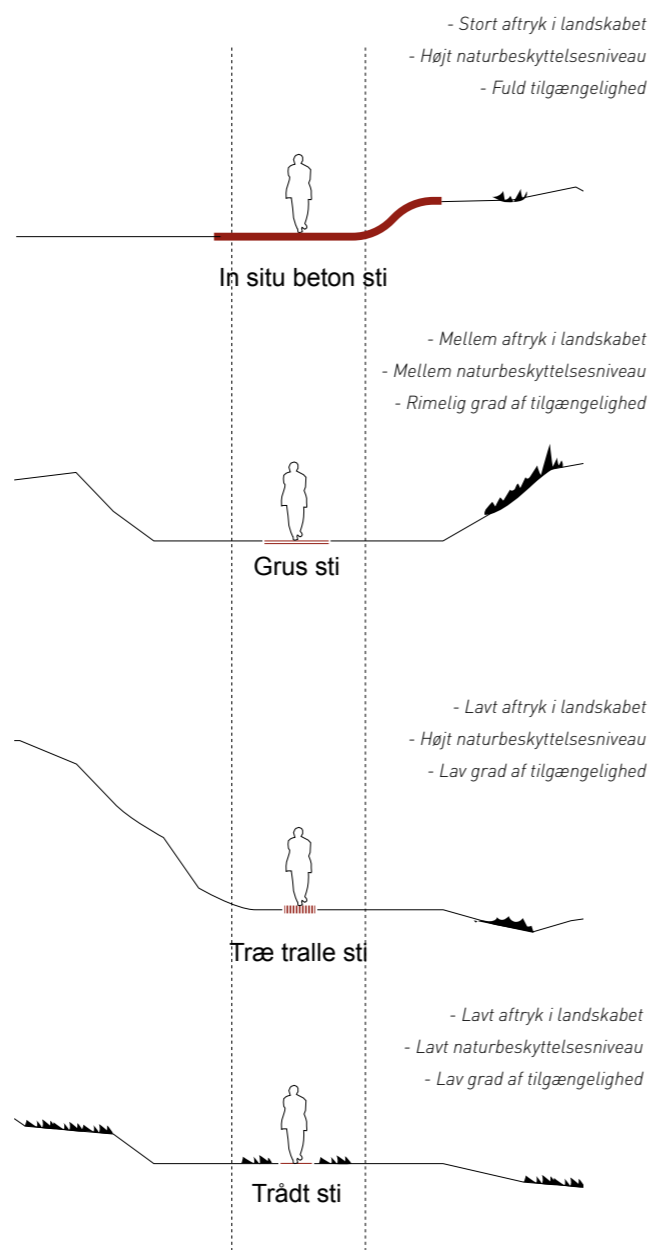
For at styrke Skagens borgere og gæsters bæredygtige brug af naturen er der brug for at arbejde på flere sideløbende fokusområder. For det første er det vigtigt at "åbne" naturen op - naturen skal gøres tilgængelig, så flest muligt har adgang til at opleve den. Det skal foregå på en bæredygtig måde i den forstand, at tydelige stiforløb etableres, hvor behovet er stort. Der må ikke herske tvivl om, hvor man kan og skal færdes.

Nye forbindelser skal udformes på en måde, så den viser det mangfoldige landskab. Ruterne må etableres, så de viser landskabets variation; de åbne hedelandskaber, de omsluttende plantager, de langstrakte strande. Stierne skal føre den besøgende op på klittoppe, ned i deres lavninger, mellem træerne, forbi lysningen og ud på den vindblæste hede.

Denne stiføring skal understøttes med wayfinding-elementer, så orienteringen bliver logisk og området formidlet - den besøgende skal guides til fortællinger i landskabet.

TILGÆNGELIG NATUR

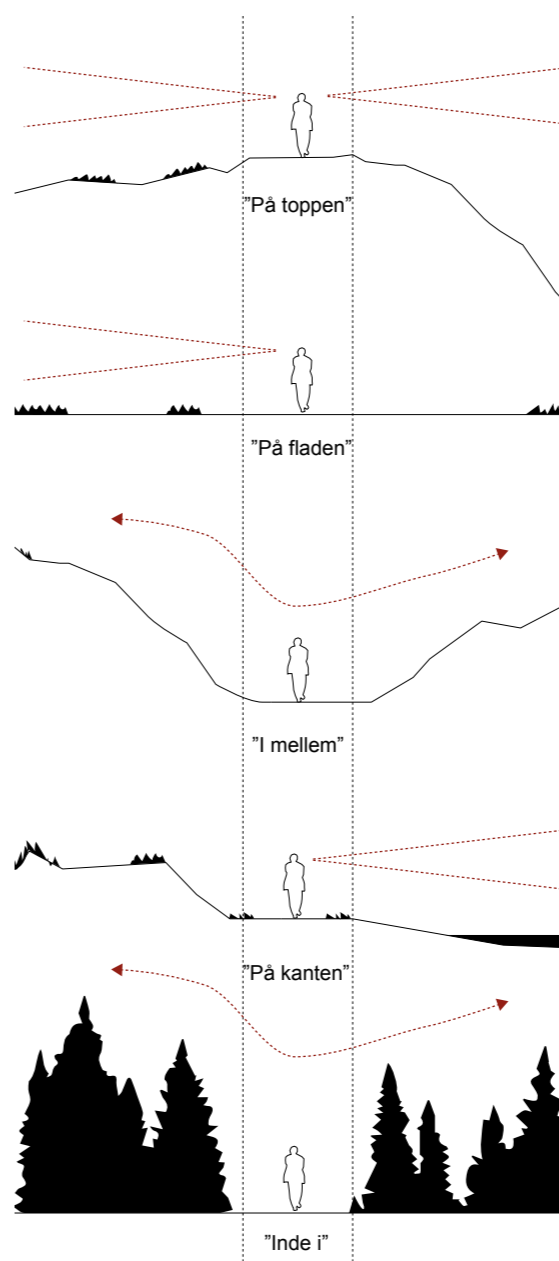
Naturen skal gøres tilgængelig med minimalt menneskeligt aftryk. Derfor skal de fleste og største belægningsarbejder udføres, der hvor flest i dag færdes og tættest på attraktioner. Jo længere væk - ud i den vilde natur - desto mindre menneskeligt aftryk. Se idékatalog nedenfor.

OPLEVELSESRIGE LANDSKABSRUTER

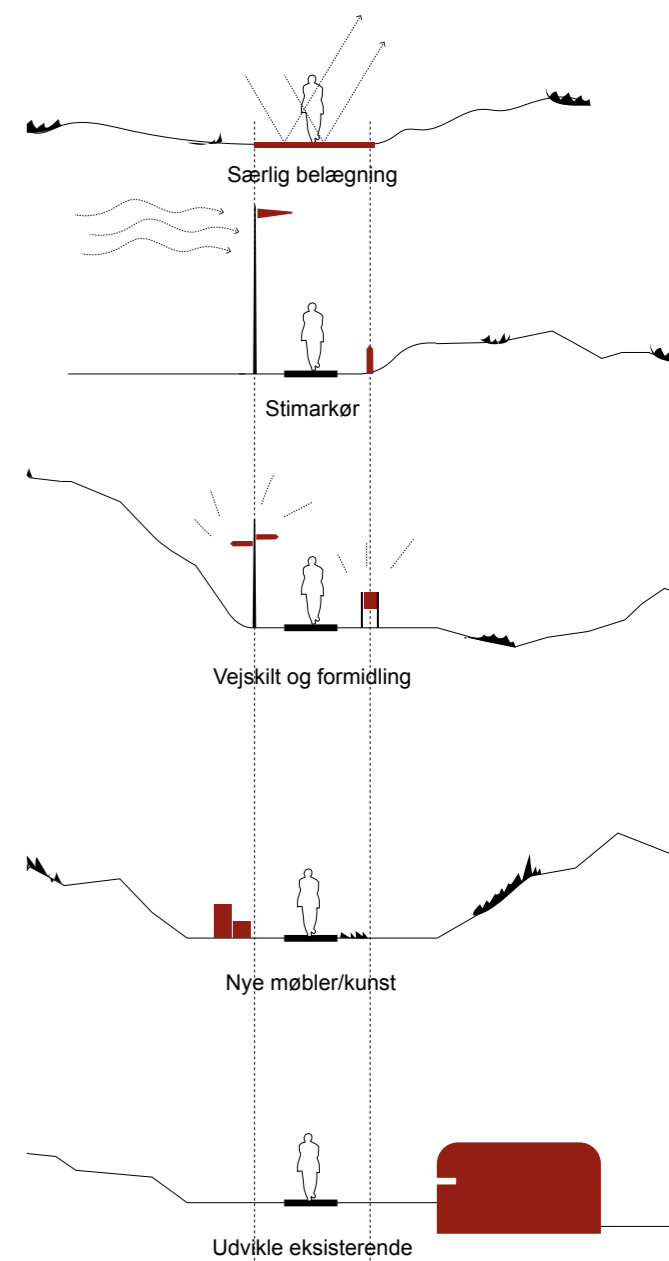
Fremtidige stier i naturen skal vise de ukendte Skagenske landskaber. Skagen er omgivet af utroligt varierede naturtyper, som i dag ikke er let tilgængelige. Det drejer sig særligt om indlandet og hedelandet.

Når der planlægges nye stier må de tænkes med en oplevelsesværdi for øje så også den rumlige oplevelse varieres langs en rute. Se idékatalog nedenfor.

FORMIDLING OG WAYFINDING

Formidlingen og wayfindingen i Skagen skal ske på en måde, så den er i tråd med det særlige ved Skagen. Det kan være, at man indtænker vinden, lyset, kunsten (skulpturer) eller ved brug af eksisterende fysiske elementer i landskabet såsom de hundredevis af bunkere der ligger i landskabet. Se idékatalog nedenfor.

KULTURPERRONER & NATURPORTALER (L)

SAMLET STRATEGI FOR SKAGEN ODDE

“Kulturperroner og Naturportaler” er et netværksbaseret knudepunktssystem, et stinetværk, som skaber ny synergi mellem Skagen Oddes mange nuværende attraktioner i både by og i landskabet.

Kulturperroner er større omstigningspunkter nær kulturelle oplevelser. Her er der tilkørsel og parkering for biler.

Konceptet strækker sig fra kyst til kyst og fra Hulsig omegn og Råbjerg Mile i syd til Grenens yderste spids, men er skalerbart efter behov. Konceptet har til formål at sammenbinde allerede stærke attraktioner og brands på en måde, så også de omkringliggende landskaber indtænkes, og således at det bliver naturligt at bevæge sig fra den ene oplevelse og videre til næste oplevelse for at skabe en samlet destination for hele Skagen Odde.

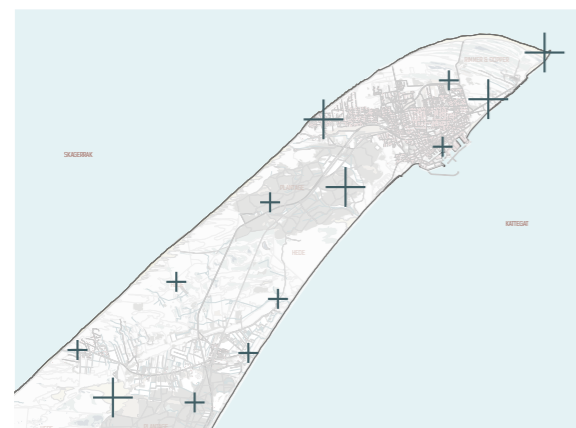
I dag er turisternes adfærd ofte isolerede besøg til én enkelt attraktion for så at vende hjem til hotellet / sommerhuset igen. Udviklingsplanens strategi vil med formidling og wayfinding oplyse og lede turisten fra sted til sted. Langs en rute skal der være mulighed for gen- og omveje med jævne mellemrum. I Sæby, har man med udviklingen af “kløverstierne” haft succes med meget korte ruter. Denne erfaring er vigtig at bringe i spil i det kommende stinetværk i Skagen, hvorfor planen peger på konkrete steder og oplevelser undervejs, hvor eksisterende stier forbindes

med nye så et mere fintmasket og fleksibelt stinet etableres.

Det er vigtigt for fremtidens Skagen, at turisterne tilbydes gode alternativer til bilen. For at sikre en sund og bæredygtig udvikling fokuserer strategien på at skabe omstigningspunkter, “Kulturperroner” og “Naturportaler”, hvor skift mellem transportmidler gøres attraktivt og effektivt. Planen peger derfor på at iscenesætte eksisterende p-pladser på ny samt at etablere enkelte nye p-pladser placeret på strategiske steder, hvor gang- og cykelstier krydser hinanden.

Det er mulighed for at samtænke strategien med nationale indsatser som f.eks. Dansk Kyst- og Naturturismes knudepunktskoncept for cyklismen. Konceptet er et netværk af eksisterende og nye cykelstier forbundet af knudepunkter; steder hvor cyklister kan orientere sig og vælge rute.

Dertil, er det en mulighed at indtænke udviklingsprincipper fra udviklingsplanen for hele Vestkysten - “Vestkysten Viser Vejen” Som led i indsatsen “Vestkysten Viser Vejen” har der været bl.a. været afholdt arkitektkonkurrence om et wayfinding-koncept for Vestkysten. I det videre arbejde med at guide til oplevelser i Skagen by og omkringliggende landskaber, kan der hentes inspiration og erfaringer fra Wayfinding på Vestkysten.

Attraktioner er satellitter i landskabet

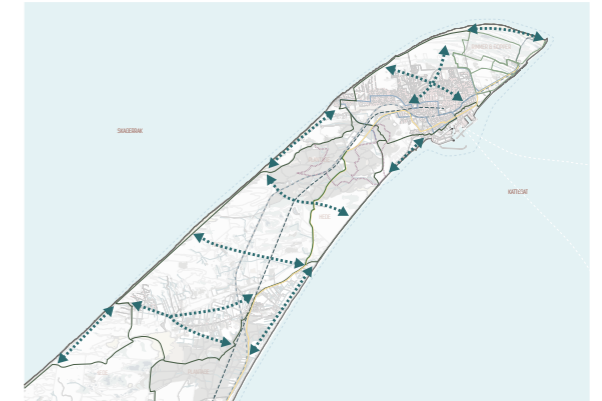

Attraktioner forbindes med stinetværk

FIRE ANBEFALINGER

FORBIND STIER

Der er i dag et godt udbud af vandre- og cykelruter på Skagen Odde, men de fleste strækker sig syd / nord langs kysten. Indlandet mangler gode stier, der strækker sig på tværs fra kyst til kyst. De nye tværgående stier vil sammen med de langsgående skabe et netværk af forbindelser. Planen peger på nye stiforløb, der vil guide besøgende til at opleve indlandet.

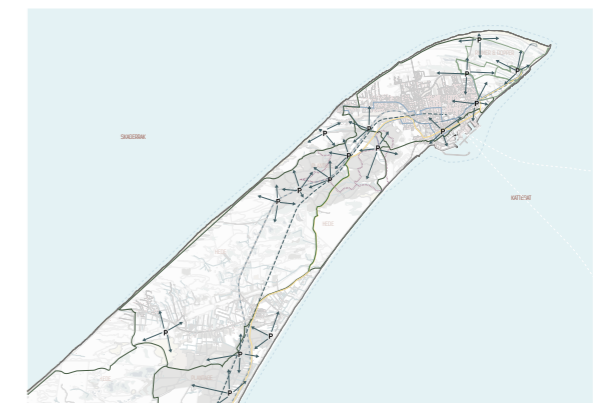
BRYD BARRIERERNE

Jernbanesporet er en vigtig del af Skagens samlede infrastruktur - og er afgørende for den herskende og voksende “klimaturisme” - turister som søger en bæredygtig ferie som f.eks. et alternativ til bilferien. Jernbanens tracé er placeret centralt på Skagen Odde og har kun ganske få krydsningspunkter. Der er behov for flere krydsningspunkter for at knytte stinet, naturoplevelser og attraktionerne sammen.

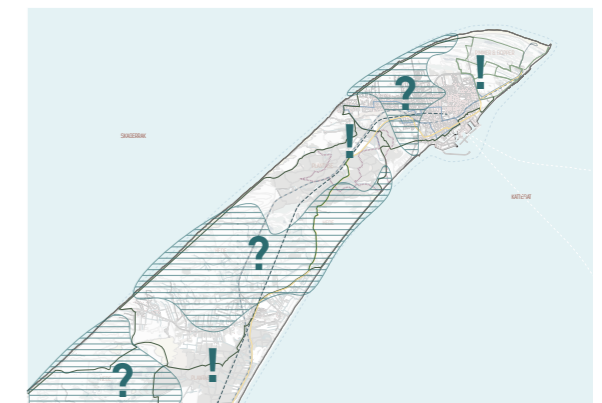
TÆNK PÅ TVÆRS AF TRANSPORTMIDLER

For at skabe det bedste fundament for en fremtidig bæredygtig mobilitet og et alternativ til bilen, er det vigtigt at skabe gode omstigningspunkter hvor bilisten og cyklisten, den gående og den ridende kan skifte fra et transportmiddel til et andet. Togstationer, krydstogtskaj og p-pladser spiller også en vigtig rolle for både et bæredygtig infrastruktur, men også som ankomspunkter i naturen.

INVITER UD I ALLE LANDSKABER

Der er stor forskel på, hvor godt der ledes ud til forskellige områder på Skagen Odde. “Grensporet” på Grenen har åbnet det nordligste indland op, men særligt indlandslandskaberne mellem Skagen og Sæby fremstår svært tilgængelige og underformidlet. Plantage- og hedelandskaberne i disse områder rummer store kvaliteter, som vil bidrage til den samlede naturoplevelse på Skagen Odde.

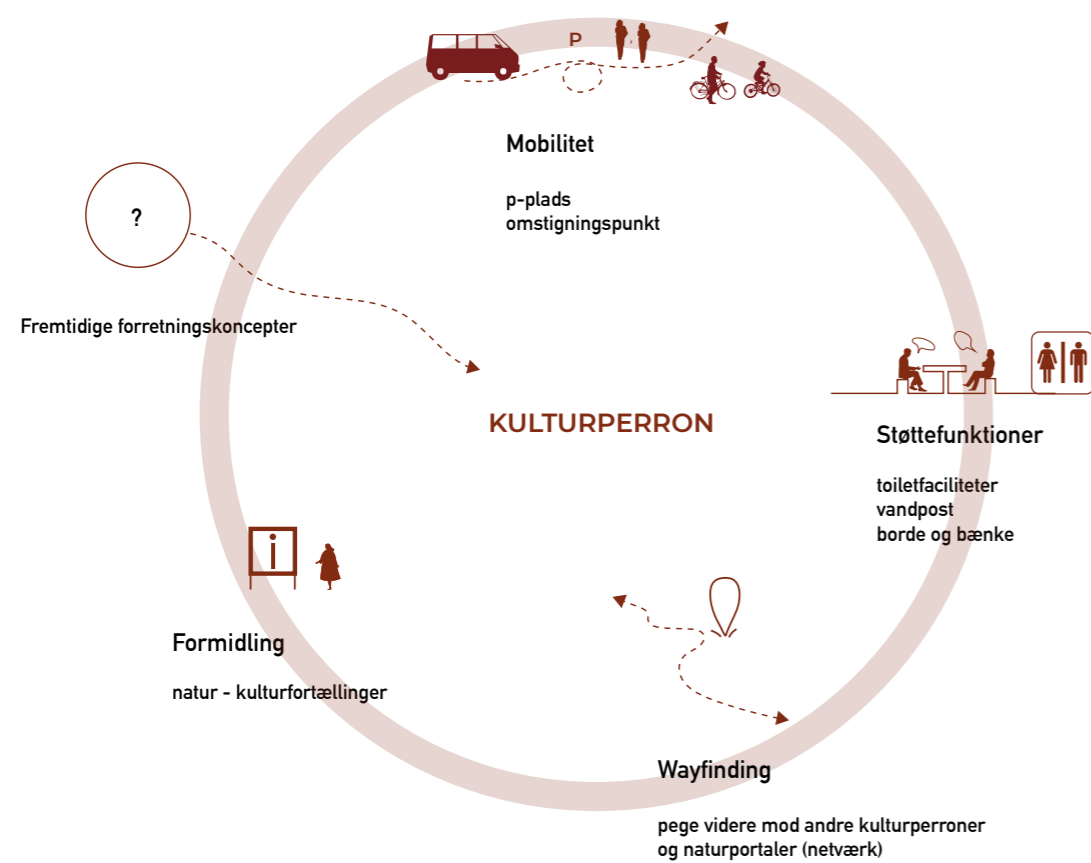

KULTURPERRONER

Kulturperroner er de store omstigningspunkter i Skagen Oddes nye netværk - her kan gæsten ankomme i bil. Det er ved Kulturperronerne, at størstedelen af besøgende vil ankomme, sætte bilen, stå af toget eller bussen, inden de med wayfinding ledes videre mod nye opdagelser. "Perronerne" skal forstås som steder, der sikrer en let omstigning ved eksisterende infrastrukturelle knudepunkter eller ved eksisterende kulturattraktioner; nær ved togstationerne i Skagen og Hulsig, nær krydstogtkajen ved Skagen Havn og ved større eksisterende attraktioner, som Den Tilsandede Kirke, Råbjerg Mile, Det Grå Fyr m.fl. Typisk er Kulturperronerne en p-plads eller en byrumsplads suppleret af støttefunktioner. Kulturperroner er med andre ord en slags stoppesteder ved den mere "kultiverede" side af Skagen.

Perronerne skal være attraktive stoppesteder og må derfor styrkes med udvalgte støttefunktioner. Som et minimum må omstigning være muligt. Hvis der ikke allerede findes en p-plads må en sådan etableres. Her vil det være oplagt at indtænke ladestandere for el-biler. Perronerne kan desuden understøttes med toiletfaciliteter, vandposter, gode opholdsmuligheder og ikke mindst den wayfinding og formidling, som skal sikre synergien mellem de mange attraktioner på hele Skagen Odde.

På Kulturperronerne kan der fremtidigt bygges forretningskoncepter på. Her kunne indtænkes cykeludlejning, salg af lokale råvarer, udendørs gallerier, mindre servicefunktioner, etc.

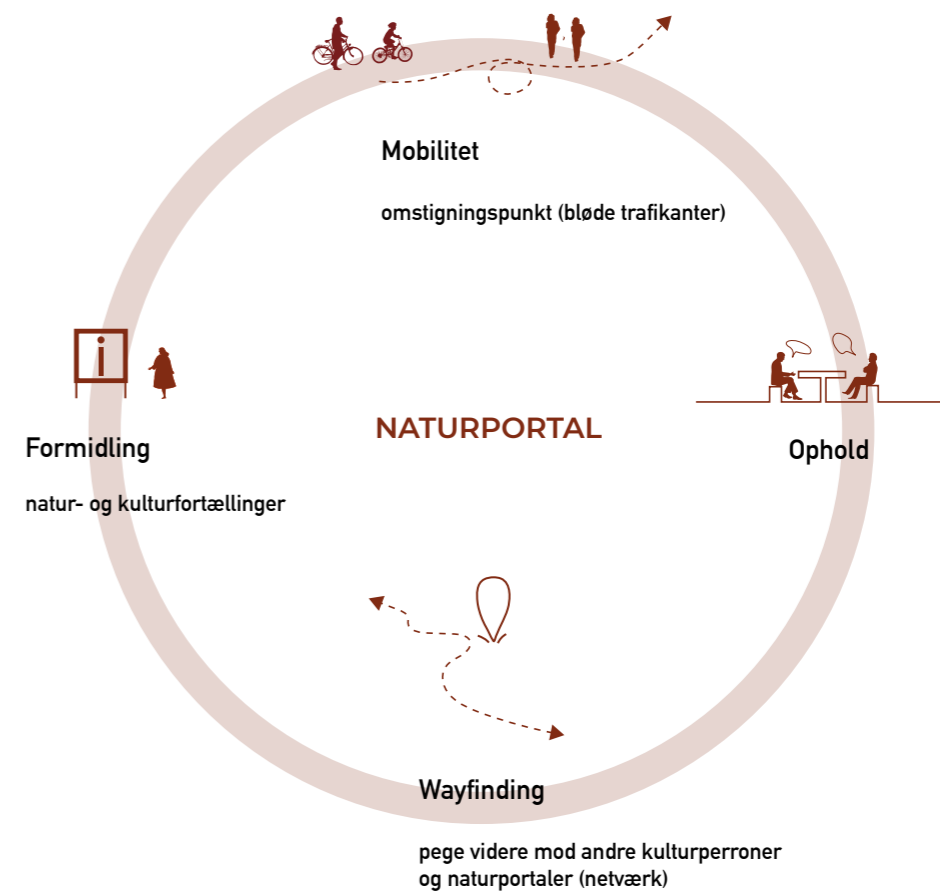
NATURPORTALER

Naturportaler er mindre omstigningspunkter i Skagen Oddes nye netværk. Her kan turisten ikke ankomme i bil, bus eller tog, men derimod på cykel eller til fods. Naturportalerne ligger oftest mere afsides og direkte i nærhed til naturen og fungerer bl.a. som steder for den korte hvilepause på den lange vandretur. Her er det muligt at sætte sin cykel og bevæge sig videre til fods ud på stierne. Hvor Kulturperroner binder de store vejnet og banespor sammen, binder naturportaler de mindre gang, ride- og cykelruter sammen.

Den endelige udpegning kan foregå i samarbejde med lokale aktører - med dem som kender landskabet bedst. De lokale skagboer kan henviser til de små hemmelige steder. Den smukke

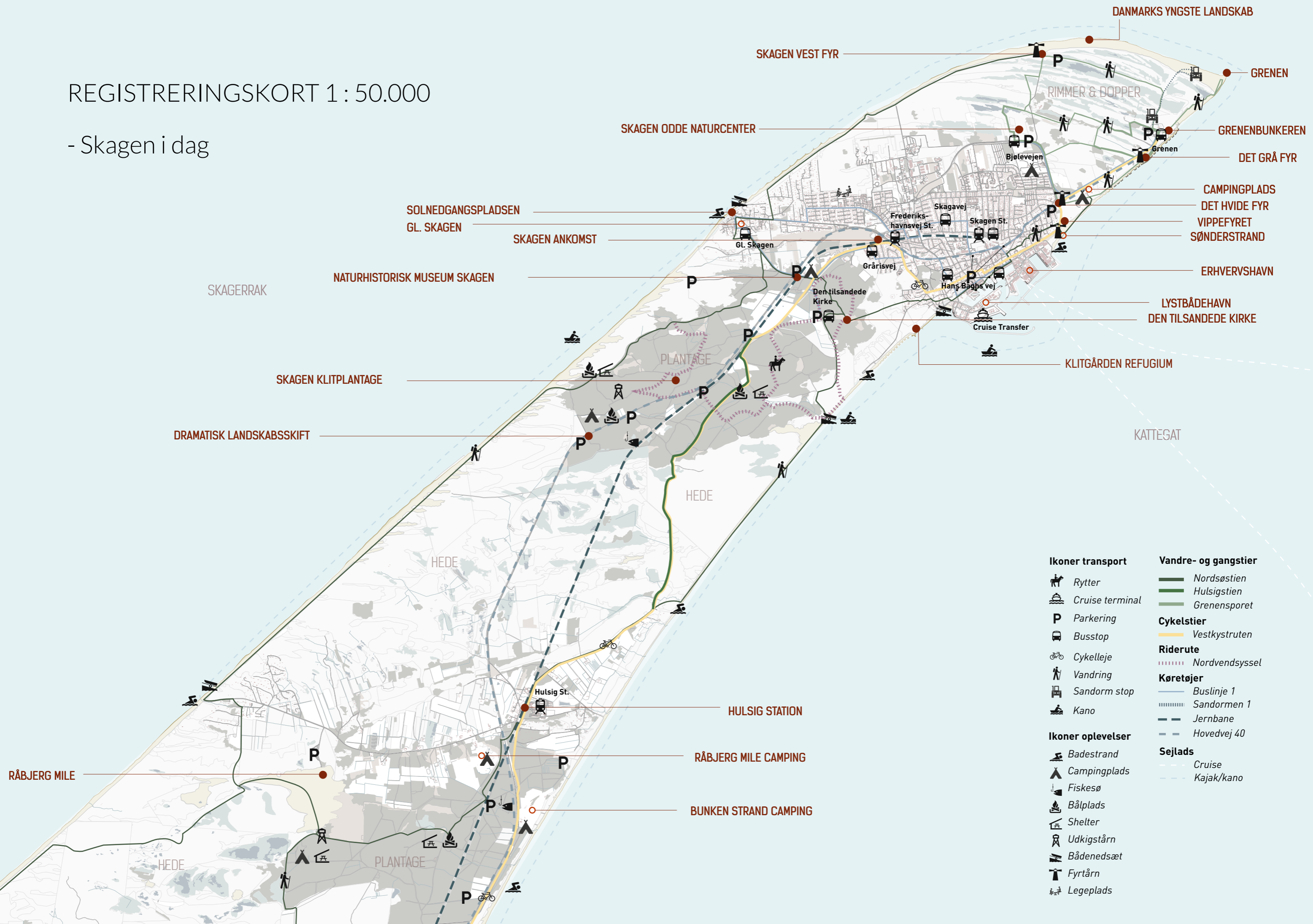
lysning, det bedste solnedgangsspot eller stedet, hvor man altid kan finde læ. Naturportalerne ligger altid placeret i krydsningspunkter, så der altid inviteres til flere mulige ruter fra portalen og videre ud i landskabet.

Naturportalen vil indeholde opholdsmuligheder, formidling af den lokale natur og af wayfindingelementer, der trygt leder besøgende videre til næste naturportal eller kulturperron.

REGISTRERINGSKORT 1 : 50.000

- Skagen i dag

RÅBJERG MILE

HEDE

PLANTAGE

HEDE

PLANTAGE

SKAGERRAK

KATTEGAT

DANMARKS YNGSTE LANDSKAB

SKAGEN VEST FYR

GRELEN

SKAGEN ODDE NATURCENTER

GRELENBUNKEREN

SOLNEDGANGSPLADSEN
GL. SKAGEN

SKAGEN ANKOMST

DET GRÅ FYR

NATURHISTORISK MUSEUM SKAGEN

CAMPINGPLADS

DET HVIDE FYR

VIPPEFYRET

SØNDERSTRAND

ERHVERVSHAVN

LYSTBÅDEHAVN

DEN TILSANDEDE KIRKE

SKAGEN KLITPLANTAGE

KLITGÅRDEN REFUGIUM

DRAMATISK LANDSKABSSKIFT

Ikoner transport

- Rytter
- Cruise terminal
- P** Parkering
- Busstop
- Cykelleje
- Vandring
- Sandorm stop
- Kano

Vandre- og gangstier

- Nordsøstien
- Hulsigtstien
- Grenensporet

Cykelstier

- Vestkyststruten

Riderute

- Nordvendsysse

Køretøjer

- Buslinje 1
- Sandormen 1
- Jernbane
- Hovedvej 40

Sejlsads

- Cruise
- Kajak/kano

Ikoner oplevelser

- Badestrand
- Campingplads
- Fiskesø
- Bålplads
- Shelter
- Udkigstårn
- Bådenedsæt
- Fyrtårn
- Legeplads

HULSIG STATION

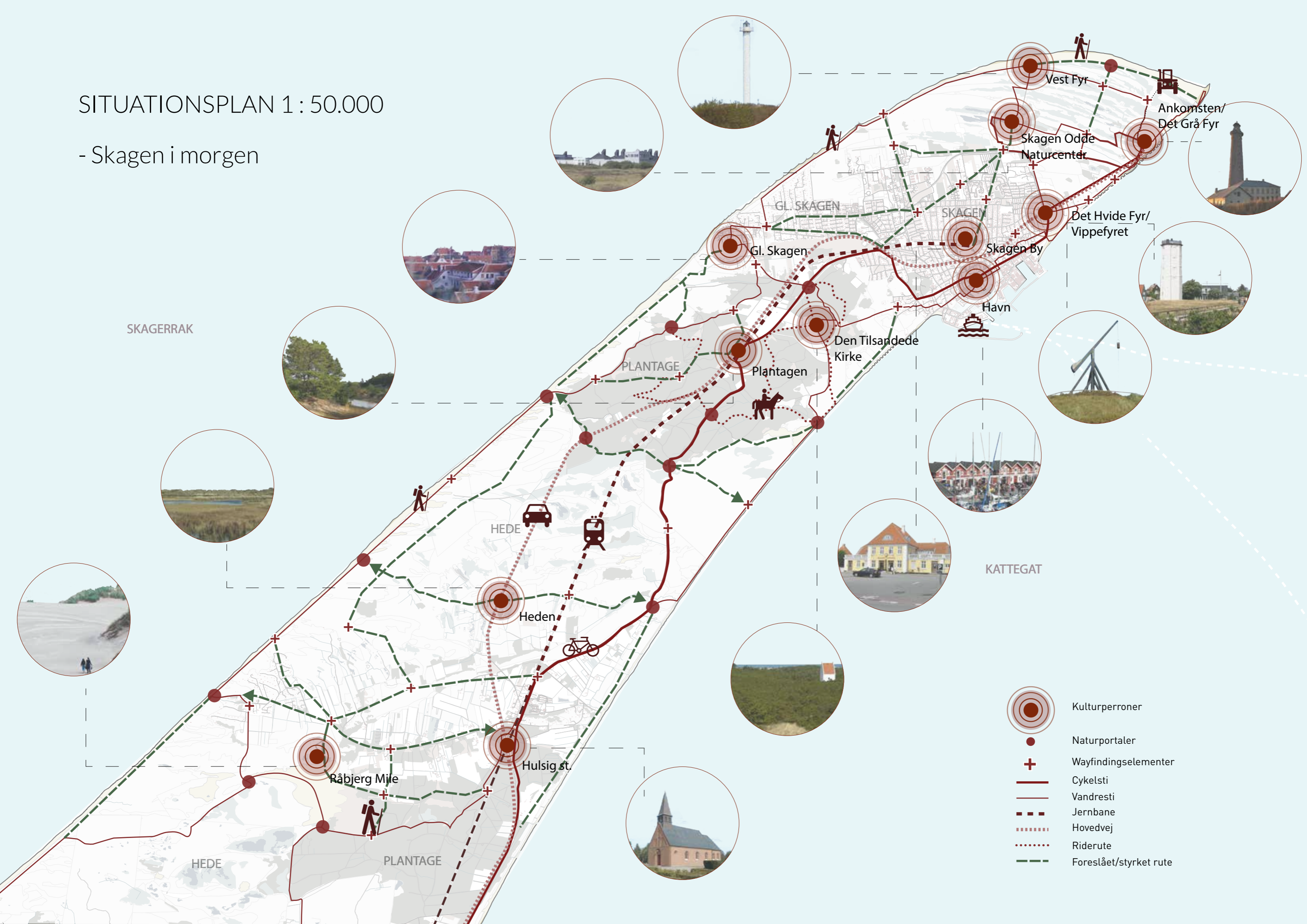
RÅBJERG MILE CAMPING

BUNKEN STRAND CAMPING

SITUATIONSPLAN 1 : 50.000

- Skagen i morgen

- Kulturperroner
- Naturportaler
- Wayfindingselementer
- Cykelsti
- Vandresti
- Jernbane
- Hovedvej
- Riderute
- Foreslået/styrket rute

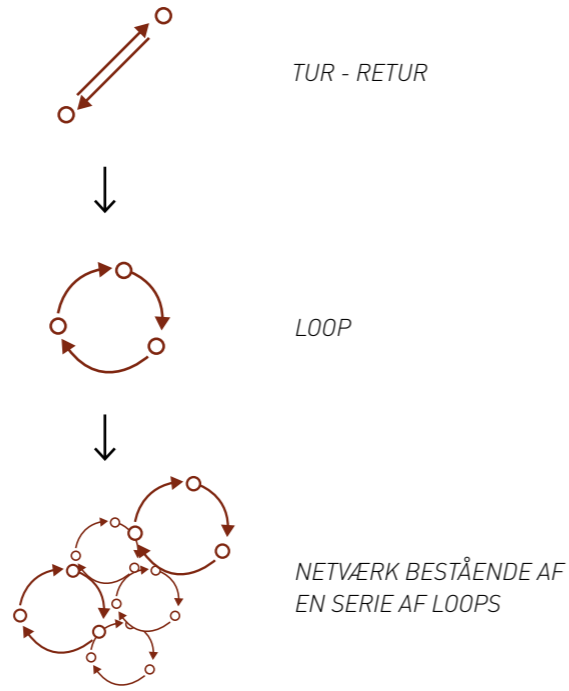
STINETVÆRKET I PRAKSIS

NATUREN BETYDER MERE

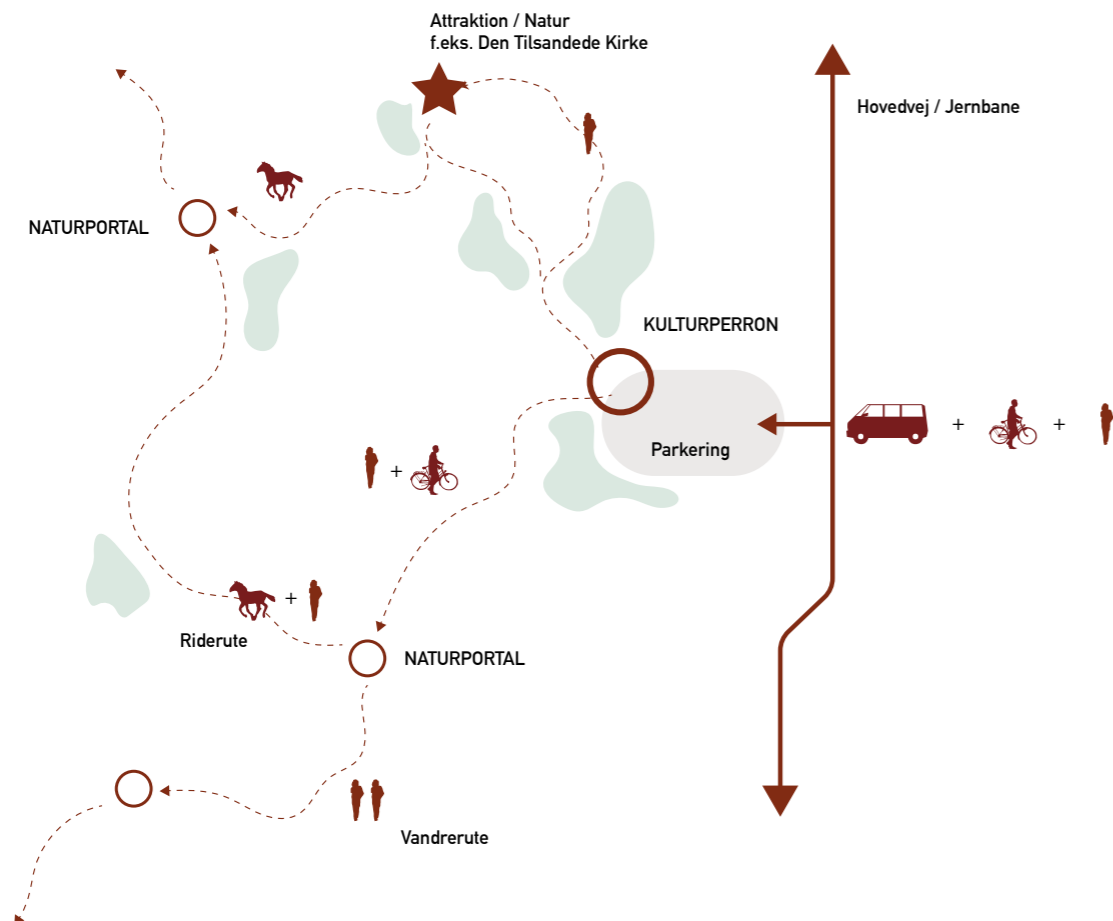
Vi bruger naturen mere. Behovet for adgang til naturen er større end tidligere - derfor skal koblingen mellem byen og naturen styrkes.

VI BEVÆGER OS PÅ NYE MÅDER

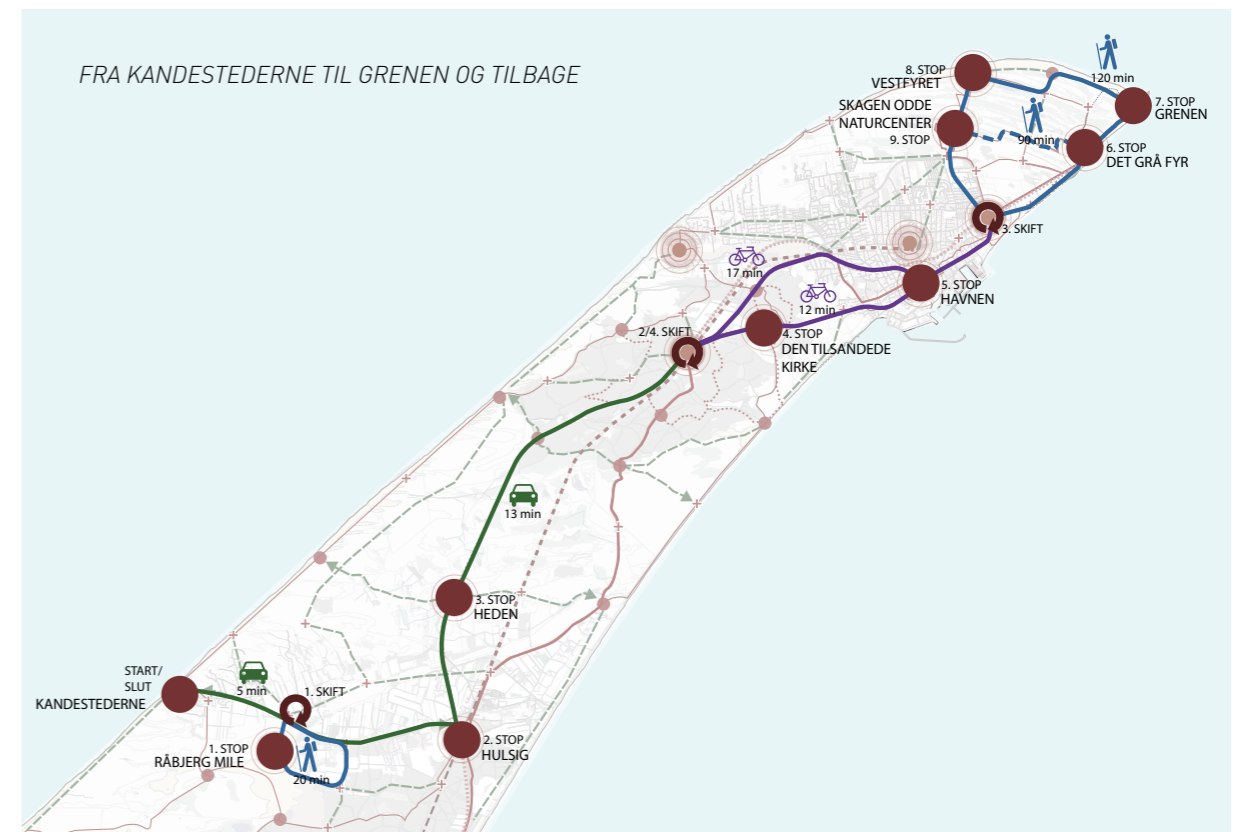
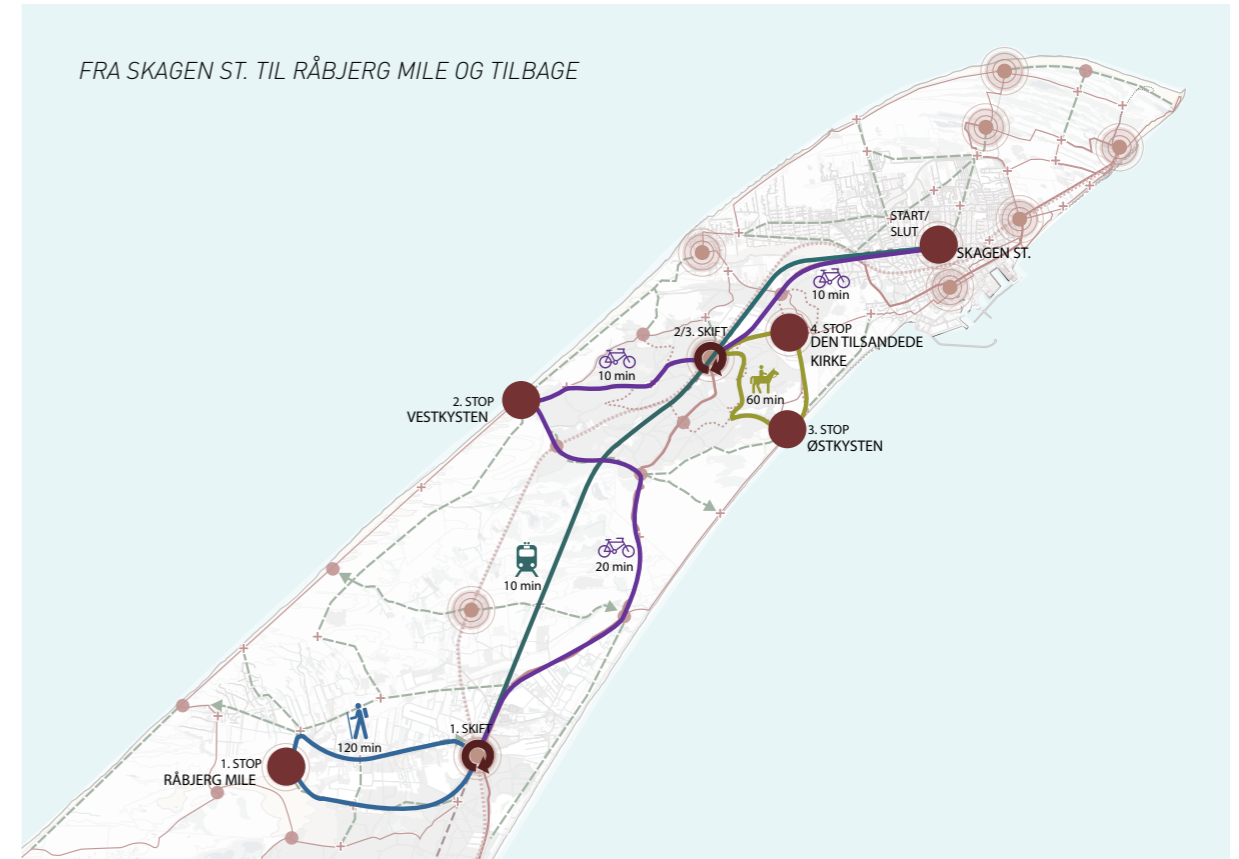
En anden tendens er, at vi går rundture (i loops) fremfor den mere traditionelle tur-retur-model. Vi søger altså nye oplevelser på hele ruten. Stisystemer er attraktive, når man kan forkorte eller forlænge dem. Smutte ned af en genvej, hvis man ikke vil den lange tur, eller omvendt søge længere ud i naturen på den vindstille sommerdag.

PRINCIP FOR NETVÆRKET

EKSEMPLER PÅ RUTER

TIDSLINJEN (M)

TIDSLINJEN

Tidslinjen forbinder Skagen by med Grenen i en landskabelig oplevelsesrute og gangsti fra kanten af byen, videre til Det Grå fyr og parkeringspladsen ved Grenen, videre ud til Grenenbunkeren for at ende ved Grenens spids. Formålet med Tidslinjen er at binde by og landskab sammen og at skabe en større oplevelsmæssig værdi på vejen derud så afstanden synes mindre, og der derved skabes bedre mulighed for at bevæge sig til fods i stedet for i bil til og fra Grenen.

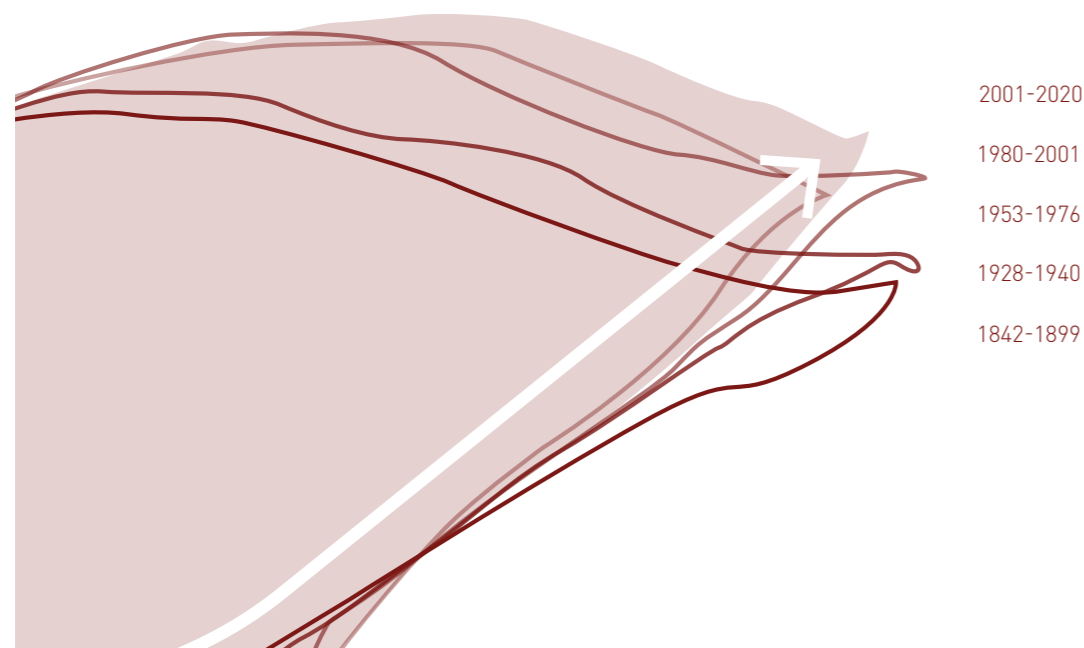
GRELEN VOKSER

Et unikt fænomen ved Grenen er, at den vokser støt, år efter år. Sandet fra Vestkysten eroderer og transporteres med havstrømmene op til Skagens - og Danmarks - nordligste punkt, hvor sandet ligger sig til kysten. Besøger man Grenens nordspids, betræder man derfor også Danmarks yngste landskab.

Da nordspidsen af Skagen alle dage har været et vigtigt navigationspunkt for søfarten, er fyrtårne skudt op med jævne mellemrum gennem mange århundrede. Den foranderlige og uregelmæssige kystlinje har betydet, at man løbende har måtte bygge nye fyrtårne - længere og længere mod nord. Særligt langs østkysten, nord for Skagen by, ses en række fyrtårne, der som milepæle markerer historiske kystlinjer.

“Tidslinjen” er en ny stiforbindelse, der med belægning, wayfinding og formidling vil samle fyrtårnene i en fortælling. Samtidigt skal stien styrke forbindelsen mellem byen og Grenen. Formålet er blandt andet at give besøgende et fordelagtigt alternativ til bilen (aflaste p-pladsen ved Grenen Kiosken) og ikke mindst styrke koblingen mellem by, havn og land både fysisk og mentalt.

Tidslinjen markerer sig hovedsageligt som oplevelsesrute fra området omkring Det Hvide Fyr til p-pladsen ved Grenen, hvor den kobler sig på det fremtidige projekt omkring en ny ankomst til Grenen (se Small - “Ankomsten til Grenen” s. 45). Belægningen varierer alt efter underlag og naturtype, den bevæger sig igennem og sammenbindes af en række formidlingsobjekter, der markerer ruten og som fungerer som wayfinding.

I FYRTÅRNEENES FODSPOR

MEGA-WAYFINDING

Mellem byen og Ankomsten til Grenen ligger en serie fyrtårne som store milepæle langs kysten. Fyrtårnene er kulturbærende bygværker og fungerer som en slags mega-wayfinding ikke kun som navigation til vands, men også til lands.

Fyrtårnene er udpeget - og oplagte - som “Kulturperroner” i stinettet. De kan altså blive porte til landskabsoplevelser og oplevelsesprodukter. Sæt bilen og fortsæt til fods. Der er tilknyttede p-arealer, og særligt Det Grå Fyr er i forvejen en godt udviklet formidlingsplatform - som Center For Trækfugle. En ny sti forbinder tårnene, havnen, byen og ankomsten til Grenen - “Tidslinjen”

De tre fyrtårne - Vippefyret, Det Hvide Fyr og Det Grå Fyr - binder “Tidslinjen” sammen og udgør dens pejlemærker. Ved hvert fyr venter der en særlig, overraskende oplevelse, som taler til sanserne på en uventet måde og er med til at skabe en unik vandreoplevelse - en totaloplevelse mellem byen og Grenen.

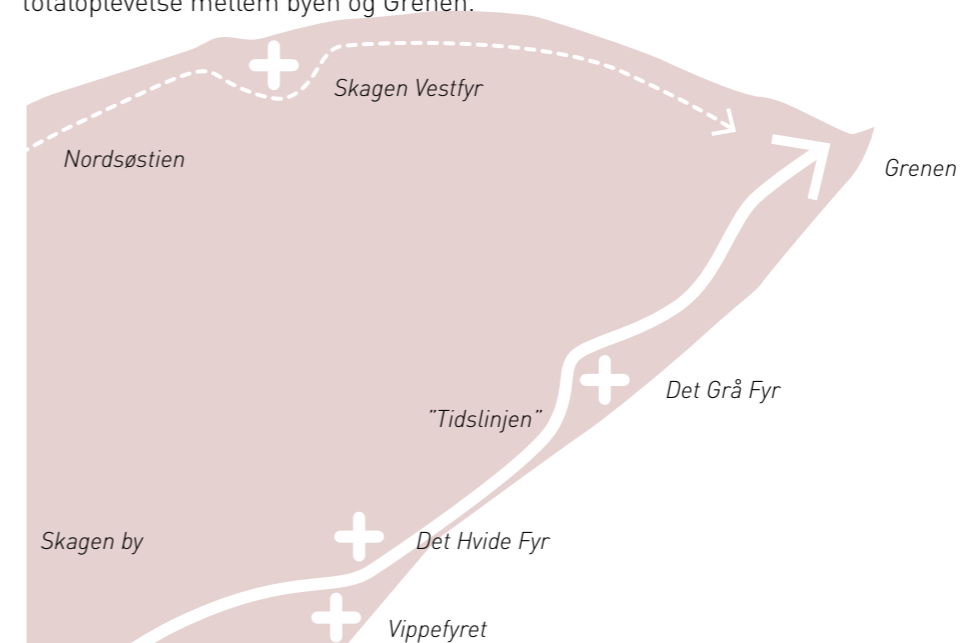
VIPPEFYRET

DET HVIDE FYR

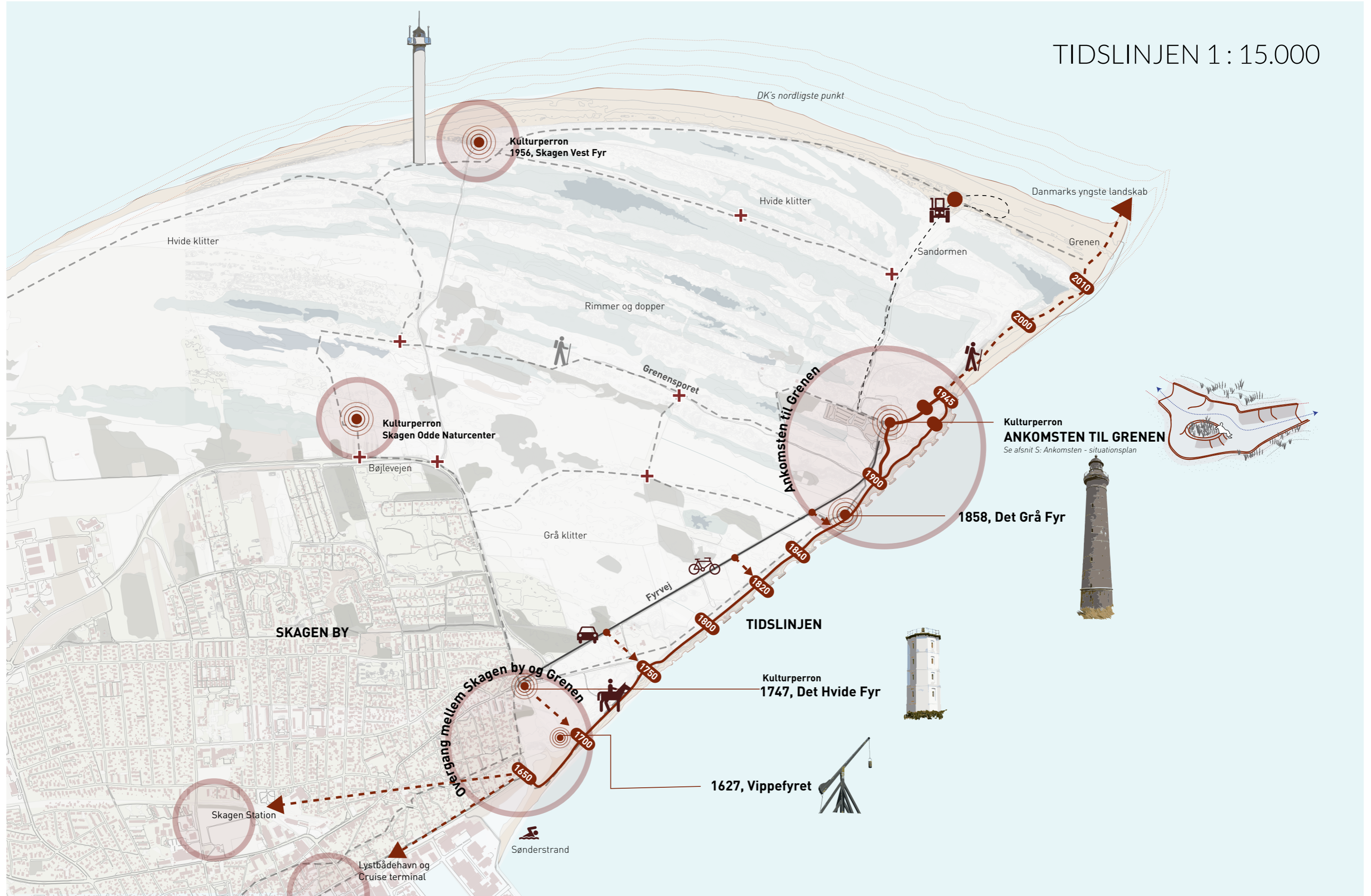

DET GRÅ FYR

SKAGEN VEST FYR

TIDSLINJEN 1 : 15.000

ANKOMSTEN (S)

MOD GRELEN 7

Vådområde

Privat sommerhus

Udsigtspunkt

Sandormens rute

Grenensporet

Siddekant og ophold

GRELEN KUNSTMUSEUM

GRELENBUNKEREN

Infopunkt og plads
Siddekanter

SOLOPGANGSPLADS

SÆLBUNKER

Infopunkt og plads

Gryde

Tribune

Grønne genveje

Rampe

Grøn p-plads

Rimmer og dopper

Lang vente-bænk

Drachmanns grav

Wayfinding

Rimmer og dopper

Vådområde

BUNKERMUSEUM

ANKOMSTEN

KOMPASBUNKER

UDSIGTBUNKER

Sandormens vendeplads

Skråning

Landskabsmøbel

Mindre sti

KIOSK

Cykel p

Bus p

Eksisterende sti

Felt med lysbeton

Bil ankomst

Bus ankomst

Tidslinjemarkør

BEVÆGELSESLØP

KYSTBUNKER

Udvidelse af cykelsti

TIDSLINJEN

Wayfinding

Eksisterende parkering

Dobbeltrettet cykelsti

DET GRÅ FYR

Infopunkt og plads

Gangsti der forbin-
der til Skagen by

Grenensporet

Fyrvej

ANKOMSTEN
SITUATIONSPLAN 1 : 2500

"ANKOMSTEN" I DAG OG I MORGEN

I DAG

Oplevelsen af at ankomme til Grenens p-plads i dag, lever ikke op til de enestående omgivelser. Bygninger, belægninger og skiltning er gennem årene skudt op uden en fællesnævner og en helhedsoplevelse i sigte. Ankomsten skal have et samlet kvalitetsløft, der understøtter dens omgivelser.

Grenen Museum, bunkere og Kiosken ligger spredt i landskabet uden tydelige stier til dem. Uden en klar wayfindingstrategi er områdets ca. 1.000.000 årlige gæster henledt til at improvisere. Det går ud over den omkringliggende natur, der bliver slidt, når gæster forvilder sig rundt på utallige trådte stier i klitlandskabet.

Samme tilgængelighedsproblem strækker sig til ned langs kysten og ned mod Det Grå Fyr. Området mellem Det Grå Fyr, p-pladsen og ud til Grenenbunkeren skal fremtidigt betragtes som én samlet ankomst. For at denne treenighed kan opstå, skal der etableres en ny wayfinding og en tydelig formidling af sammenhængen, og hertil skal der indtænkes oplevelsesprodukter, der går på tværs af attraktionerne. Udviklingsplanen søger at skabe en treenighed og forbindelsesmæssigt loop mellem Det Grå Fyr, Grenenbunkeren og selve ankomsten.

P-pladsen mangler i dag et tydeligt hierarki og disposition. I den nuværende situation er der parkering for personbiler ved to p-pladser. En p-plads øst for kiosken og en større p-plads vest for kiosken. Planen forenkler dette ved at samle busparkering i øst og al parkering for personbiler i vest.

"Grenensporet" har i dag startpunkter fra flere forskellige steder på p-pladsen. Det er derfor vigtigt, at de indtænkes i den fremtidige stiføring / wayfinding i området så hele Grenens landskab bliver mere tilgængeligt fra den fremtidige Ankomst.

I MORGEN

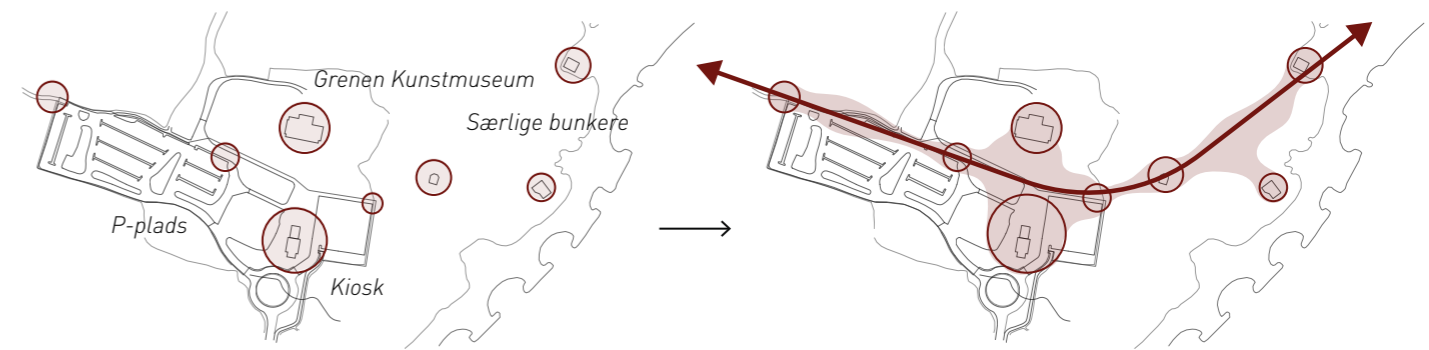
Området omkring p-pladsen og Grenen og Det Grå Fyr bliver i fremtiden en fælles ankomst til de storslåede naturoplevelser. Det er her, man sætter bilen for at bevæge sig til fods videre mellem kulturattraktioner og landskabsoplevelser.

Ankomsten skal være attraktiv og samle de mange ruter, bunkere, attraktioner og oplevelser, der findes i området. Ankomsten og oplevelserne skal kurteres og prioriteres, og der skal skabes et klart hierarki og en tydelig logistik, så landskabsoplevelsen bevares så naturlig som muligt, og så der kan opstå bedre synergi mellem de mange funktioner og oplevelser.

Den nye forbedrede tilgængelighed skal muliggøre oplevelser i landskabet nord, syd, øst og vest for Ankomsten. Ankomsten bliver et trinbræt til naturoplevelser.

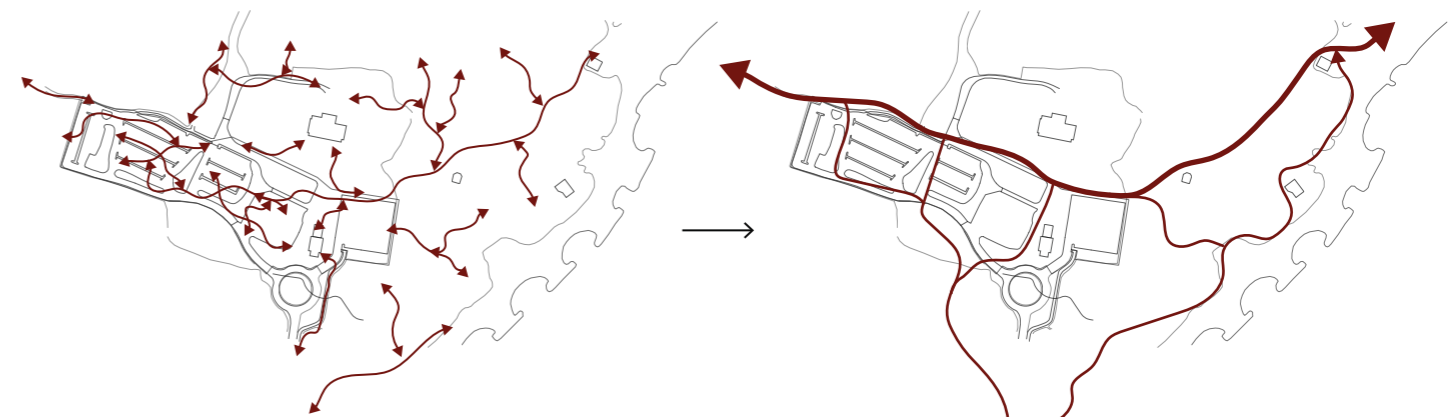
Projektet skal sikre, at også udvalgte klittoppe i fremtiden bliver tilgængelige. F.eks. Kompasbunkeren ligger højt i landskabet, og skal i fremtiden gøres tilgængelig med en rampe som kan etableres på den nordøstlige skråning og med et nyt trappeforløb på sydsiden, hvor der i dag også er et trappeanlæg.

Ankomsten skal også være en attraktion i sig selv og skabe et tydeligt mødested i landskabet, der inviterer naturen indenfor, skaber en tydelig fortælling og identitet, og som svarer på funktionelle behov for trafik, ophold, leg mv. Ankomsten skal emme af Skagen.

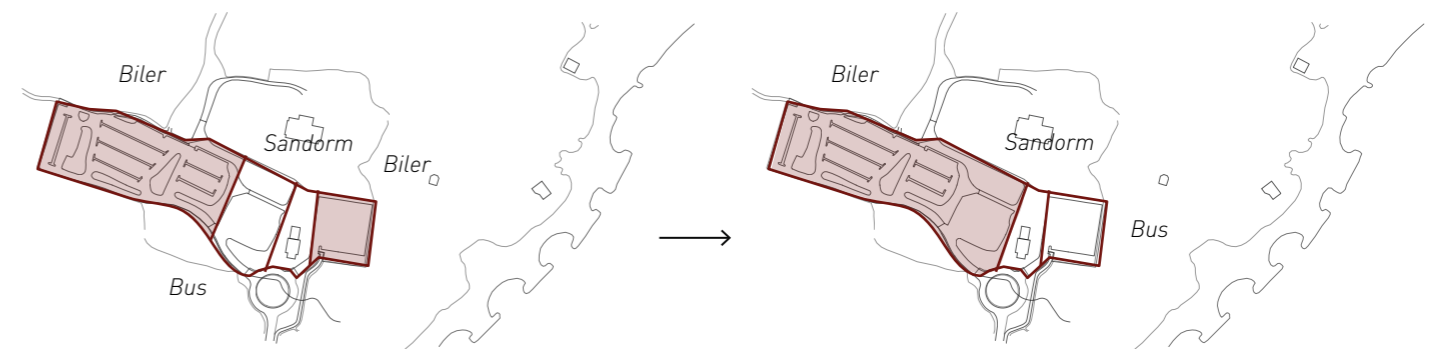
I DAG
Seværdighederne ligger spredt som satellitter i landskabet

I MORGEN
Seværdighederne samles i ét greb - med en særlig belægning, som skaber et fællesgulv, hvor attraktionerne står på.

I DAG
Et utal af små og store trådte stier vidner om desorientering og manglende vejvisning.

I MORGEN
Stisystemet forenkles, tydeliggøres og tilgængeliggøres. Det nye stisystem sikrer et loop mellem p-pladsen, Grenen og Det Grå Fyr.

I DAG
Organiseringen er svært gennemskuelig. Det giver kødannelser i højsæsonen og unødigt søgetrafik.

I MORGEN
P-pladsen organiseres på ny og det omkringliggende landskab trækkes ind på p-pladsen. Personbiler parkerer mod vest mens busser, cykler og motorcykler parkerer i pladsens østlige ende.

ANKOMSTENS ARKITEKTUR

ET SAMLENDE GULV - ÉN SAMLET ATTRAKTION

Attraktionerne ved Ankomsten samles på ét samlet gulv. For at undgå mange forskellige elementer i landskabet er mange funktioner indtænkt i selve belægningen. Belægningen kan folde op og ned, så det naturligt følger klitlandskabets bugtede kurver. Når belægningen folder op skaber den opholdssituationer, tribuner, nicher, udsigtsplateauer, scenegulv mm. (se modsatte side).

Forløbet placeres, hvor vi allerede ved behovet er størst og der, hvor naturen i forvejen er slidt - på den måde undgår indgrebet at påvirke naturen, hvor tilstanden er bedst.

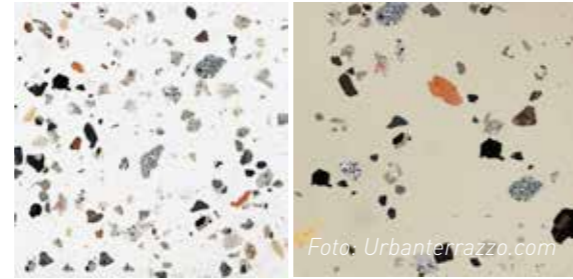
Tilgængelighed er et nøgleord for det kommende projekt ved Ankomsten. Derfor er kommende stiforløb indtænkt på en sådan måde, at der er fuld tilgængelighed til tilknyttede attraktioner f.eks. på ruten fra p-pladsen til stranden ved Grenenbunkeren.

Belægningen ligger som et lag, en støbning, på det eksisterende klitlandskab og bugter sig mellem og over klitterne.

LYSBETON

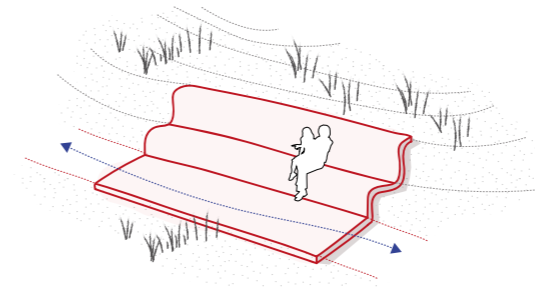
Gulvet tænkes udført i, hvad der kan blive et Skagensk signaturmateriale - lysbeton. Lysbeton er beton med tilslag af glas, der reflekterer sollyset og giver genskin. Lysbetonen har reference til det særlige lys i Skagen, hvor de mange refleksioner fra sandstrandene og havets saltkrystaller har skabt et fænomen, der gennem århundreder har samlet kunstnere til byen.

Lysbetonen kan indtænkes flere steder i byen og udvalgte steder i landskabet (markering af "Tidslinjen"), så materialet i sig selv bliver synonymt med Skagen.

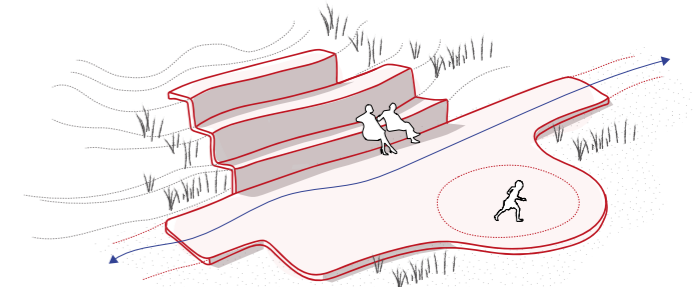

ØVERST: Eksempler på tilslag i beton. Lysbeton er tænkt med tilslag af glas
NEDERST: Gammelt foto af Sandormen som oprindeligt kører med ral til lokal betonproduktion

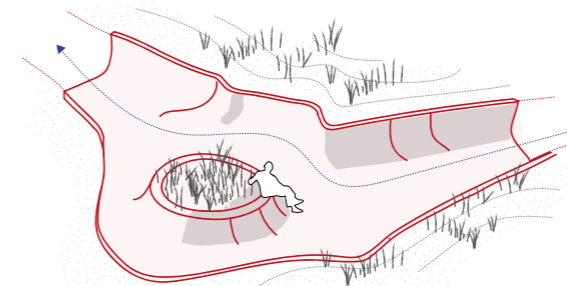
GULVET SOM LANDSKABSMØBEL

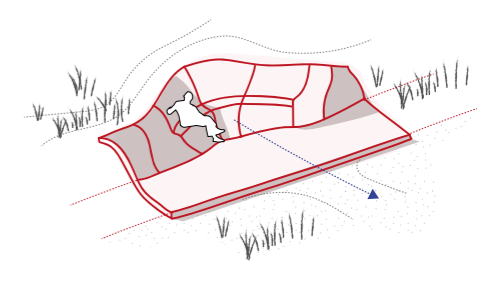
1. BÆNK

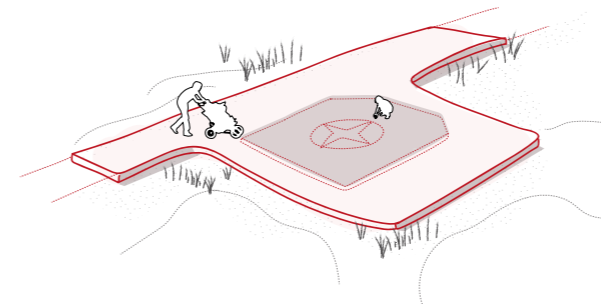
4. TRIBUNE OG SCENE

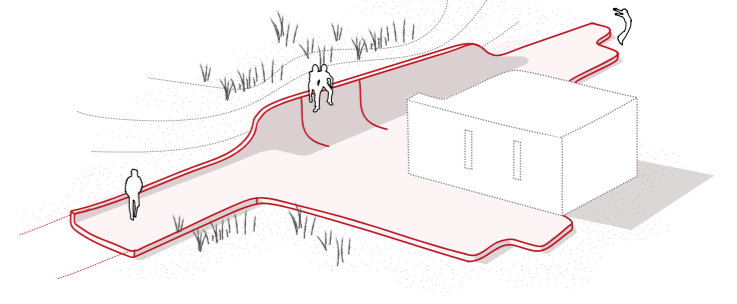
2. HÆNGSEL

5. MØDESTED

3. UDSIGTSPLATEAU

6. STRANDPLADS

LANDSKABET ER EN DEL AF ANKOMSTEN

EN GRØN ANKOMST

Parkeringspladsen ligger omgivet af en særlig naturtype "rimmer og dopper". Rimmer og dopper er et bølget landskab - en slags revler på land - som er skabt af bl.a. sandet tilstrømning over tid. For at parkeringspladsen indpasses bedst og mest naturligt i området integreres dette græsklædte bølgede landskab på parkeringspladsen. Bølgetoppene vil adskille rækker af parkeringspladser, og i bølgedalene vil selve parkeringen være. På den måde inddeles p-pladsen i mindre områder og bilerne skjærmes bag terrænet. Også på den østlige busparkeringsplads afskærmes busserne. Afskærmningen med terrænet er tegnet, så biler og busser visuelt afskærmes, og ikke er det første, gæsten ser ved ankomsten. Det, som er visuelt i centrum, er områdets attraktioner og den nye belægning / multi-møbel i "lysbetonen", der vil lede besøgende videre mod oplevelserne i landskabet.

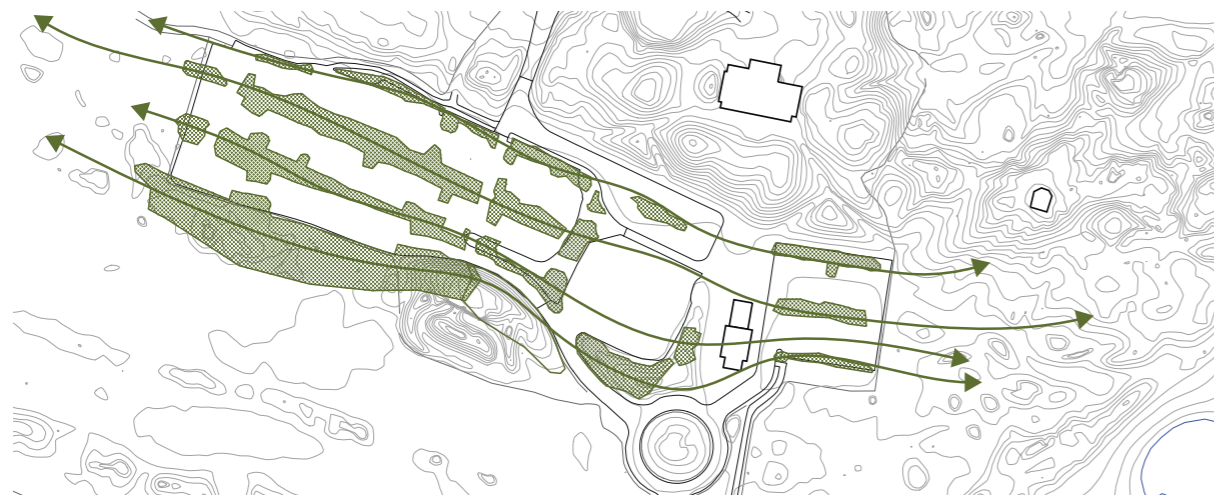

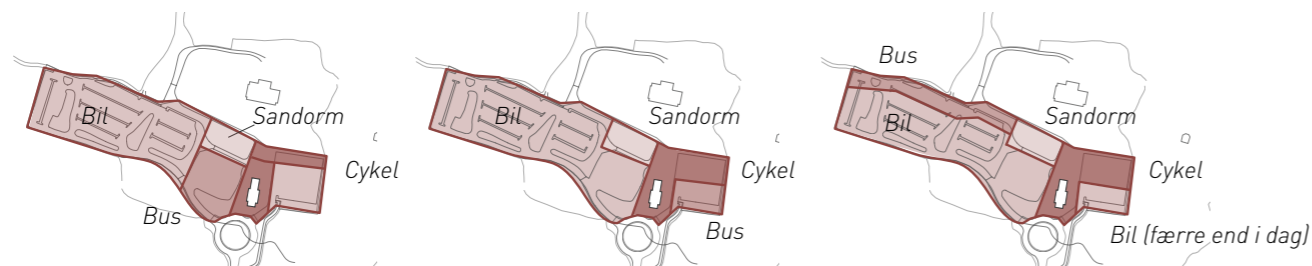
Diagram viser princip for at landskabet trækkes ind på parkeringspladsen

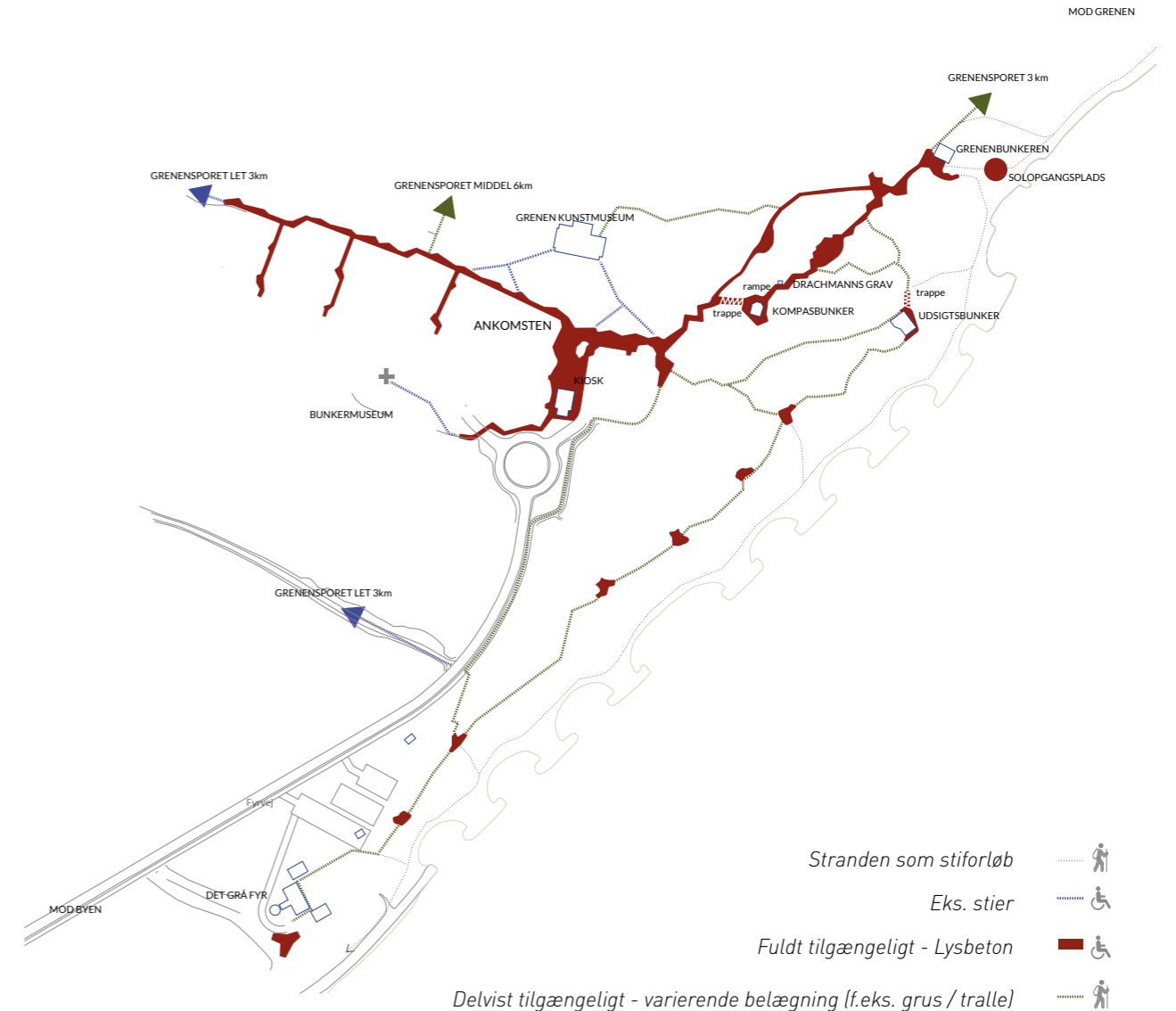
Det særlige rimmer- og dopperlandskab, der er yngst mod nord og ældst mod syd - jo ældre, desto mere tilgroet

SCENARIER FOR PARKERING

Parkeringspladsen kan disponeres på flere måder. Neden for anvises tre modeller som på forskellige vis disponere cykel, bil- og busparkeringspladser. I det videre arbejde med Ankomsten skal den endelige parkeringsløsningen afklares.

TILGÆNGELIGHED

OPLEVELSER FOR ALLE

Oplevelserne ved Grenen skal tilgængeliggøres. Det er en hovedpointe, at flest muligt i fremtiden skal kunne komme tæt på oplevelser ved kysten og i indlandet. Fra p-pladsen sikres tilgængelighed for alle med det lange forløb af "lysbeton" - der strækker sig fra p-pladsen vestlige ende, via Kompasbunkeren - som bliver tilgængelig både med trappe og rampe - og helt til Grenenbunkeren. Området mellem Grenenbunkeren og Det Grå Fyr er sværere tilgængeligt pga. det kuperede klitlandskab langs kysten - Det vil naturligvis være muligt at slentre på stranden som i dag,

men utallige småstier til klittoppene vidner om et behov, der ikke er indfriet. Forbindelsen mellem Grenenbunkeren og Det Grå Fyr foreslås derfor som en kuperet stiforløb, der fører de vandrende på klittoppene. Stierne her kan udføres som grusstier og på mere stejle strækninger med trallestier. Fra Det Grå Fyr vil gæsten ledes til Fyrvej, hvor den eksisterende dobbelttreppede cykelsti udvides, så der også bliver plads til gående. Samlet vil stierne skabe et bedre tilgængeligt loop mellem Det Grå Fyr, p-pladsen og Grenenbunkeren.

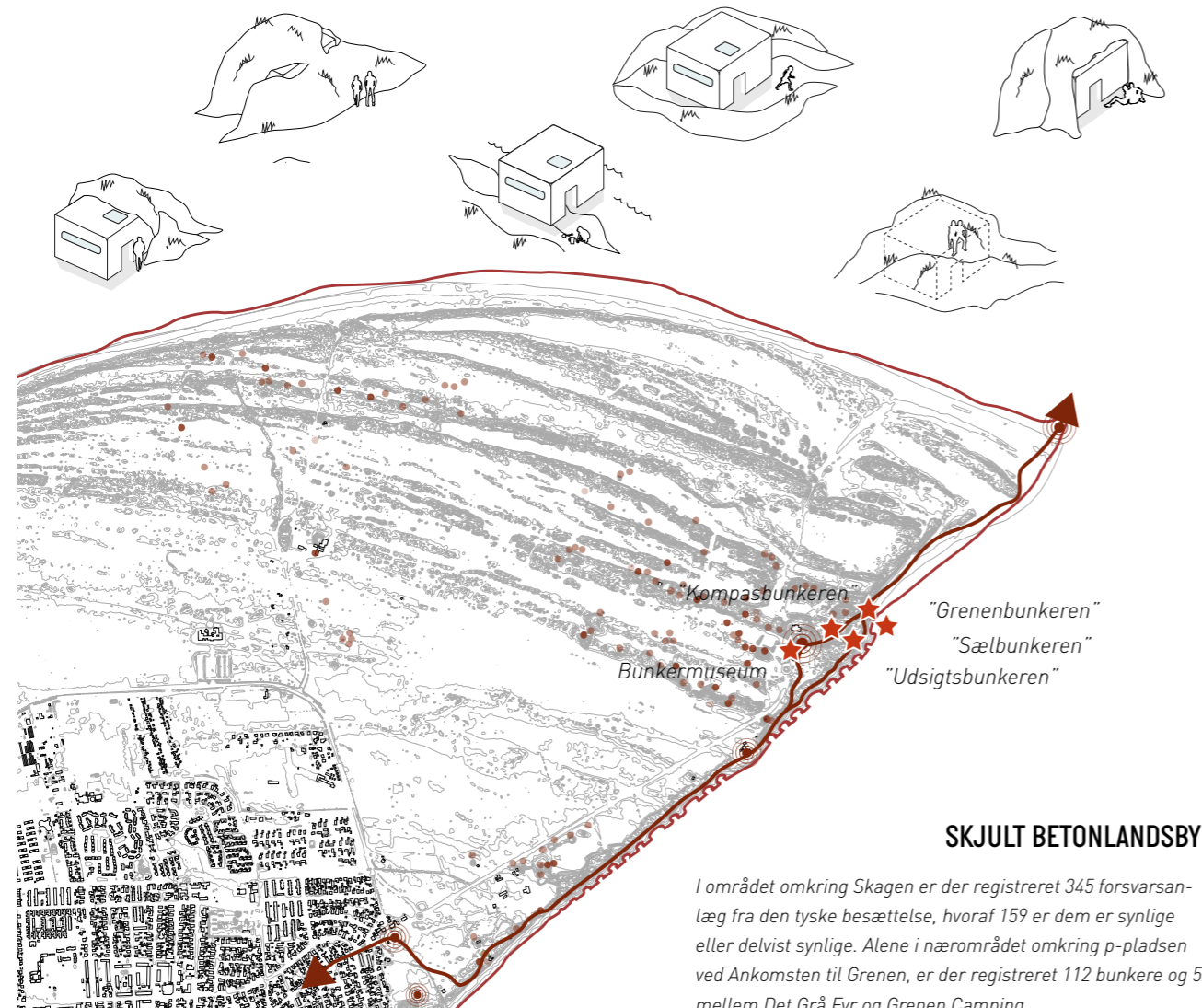
BUNKERNE

ET STORT POTENTIALE

De mange bunkere ligger som små bygværker i landskabet på placeringer, hvor det fremover kan være svært at få lov at bygge på grund fredninger og naturbeskyttelse. De udgør derfor et stort potentiale for nye opholds- og mødesteder i landskabet, der kan skabe læ og ly og danner rum for særlige natur og kulturoplevelser. De mange bunkere er generelt underformidlet, og de rummer et stort transformationspotentiale. Det kan være små midlertidige installationer, udstillinger, særlige overnatningsmuligheder eller større projekter, hvor udvalgte bunkere totaltransformeres.

SÆRLIGT IKONISK BUNKERE

Bunkere er en udpræget del af det landskab og den fortælling, man som gæst møder, når man besøger Skagen - en skjult og hemmelig bunker-landsby midt i det storslåede landskab. En række bunkere er pga. deres placering og udformning blevet synonymt med et besøg på Grenen. Af dem kan nævnes, Bunkermuseet, "Kompassbunkeren", "Grenenbunkeren", "Udsigtsbunkeren" og "Sælbunkeren". Udvalgte er beskrevet på næste side.

SKJULT BETONLANDSBY

I området omkring Skagen er der registreret 345 forsvarslæg fra den tyske besættelse, hvoraf 159 er dem er synlige eller delvist synlige. Alene i nærområdet omkring p-pladsen ved Ankomsten til Grenen, er der registreret 112 bunkere og 52 mellem Det Grå Fyr og Grenen Camping.

"UDSIGTSBUNKEREN"

Udsigtsbunkeren ligger på kanten mellem land og vand og nås visuelt og fysisk fra området ved Grenenbunkeren. Den ligger direkte på forbindelsen videre syd på til Det Grå Fyr og er en oplagt mellemstation inden Det Grå Fyr. Herfra er der mulighed for at komme op og se ud over landskabet og få overblik.

"GRENBUNKEREN"

Grenenbunkeren ligger i overgangen mellem den fysiske forbindelse til p-pladsen og strandkanten. Det er her gæsten beslutter retning for turen - enten mod Det Grå Fyr eller tilbage mod Ankomsten. Ved denne bunker er det muligt at etablere pop-up events, f.eks. salg af kaffe eller mindre serveringer, udstillinger eller andre aktiviteter

"KOMPASSBUNKEREN"

Kompassbunkeren ligger som den første bunker, man møder, på vejen fra p-pladsen og videre ud mod Grenen. Det er kun dens "tag", man kan se og kompassaftrykket herpå giver en forståelse af verdenshjørnerne og omgivelserne. Herfra er det muligt at se til Grenen mod nord og til Skagen by mod syd. Kompassbunkeren opleves som et vigtigt punkt i landskabet, og "lysbetonen" vil fremtidigt skabe god tilgængelighed via trappe mod vest og rampe mod øst.

TRANSFORMATION

Transformation af bunkere kan foregå i større eller mindre grad. Bunkere kan ændres fysisk; skæres over, åbnes op, skjules helt eller være anderledes rammer for kultur- og naturoplevelser. Pop-up restauranter, koncertoplevelser og meget andet. se "Nyt Liv i bunkerne" s. 62

Foto: B-ILD Tim Van de Velde

Lav påvirkning ←

→ høj påvirkning

FORRETNINGS KONCEPTER

FORRETNINGSKONCEPTER

Signaturprojekter der profilerer Skagen

Udviklingsplanens fysiske spor understøttes af tre forretningskoncepter, der hver især og sammen bidrager til udviklingen af Skagen som en helårsdestination. Koncepterne er udviklet med afsæt i Skagens DNA: "Kunsten og pionerånden", "Storby i miniformat", "En evigt forandrende natur" og "Kontrasterne By", og med målgruppen - de højtforbrugende turister - for øje, som er det værdimæssige filter, som idéerne er filtreret igennem. Samtidig er der lagt vægt på, at projekterne er skalerbare og kan videreudvikles over tid.

De tre forretningskoncepter har karakter af signaturprojekter, der på hver sin måde kan være med til at profilere Skagen og skabe en reason-to-go udenfor højsæsonen. På den måde kan koncepterne være med til at skabe liv i Skagen på andre tider af året, udnytte eksisterende kapacitet og have en positiv afledt effekt på restauranter, hoteller, attraktioner mm.

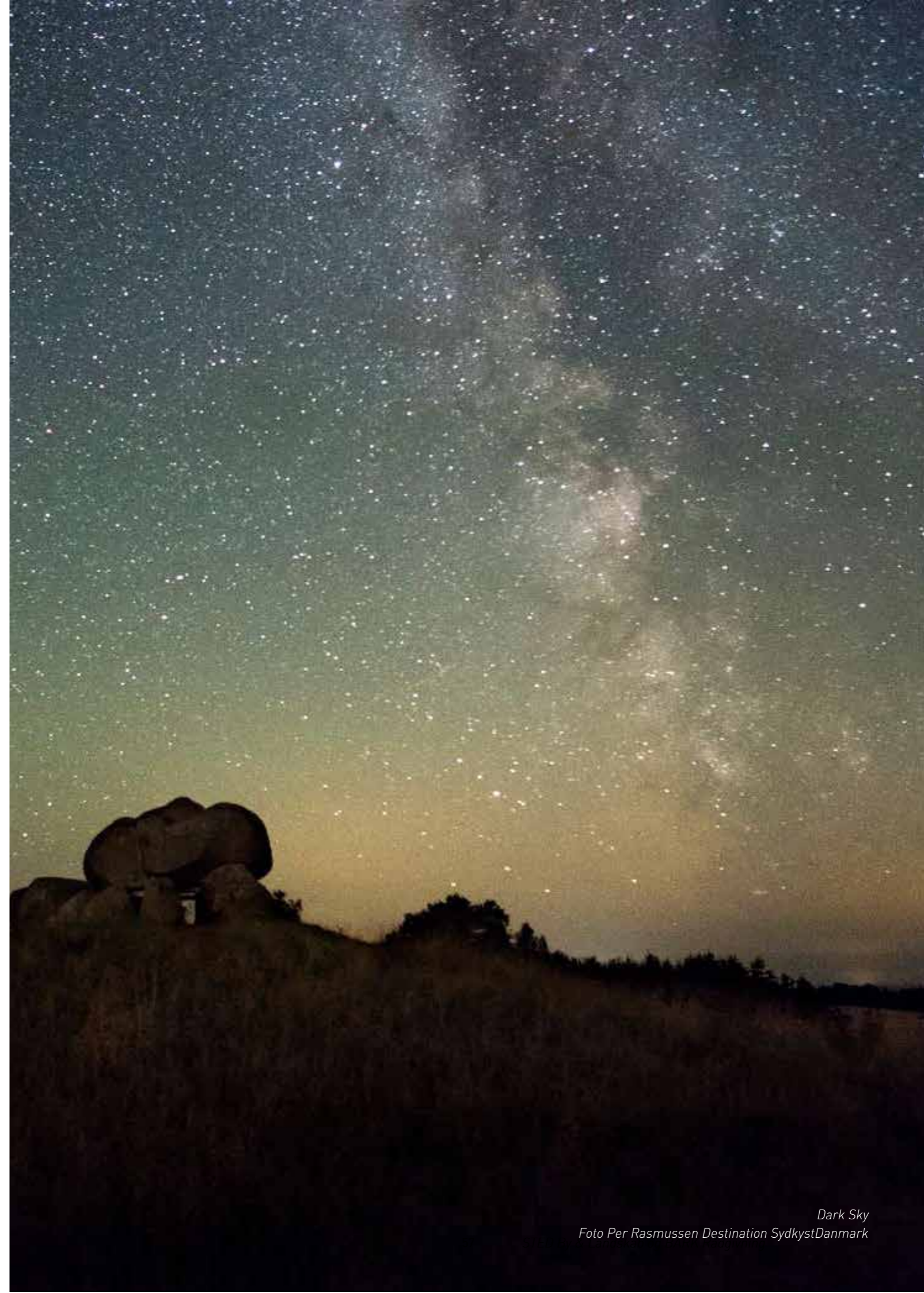
Forankring skaber resultater

Forretningskoncepterne er udviklet i tæt samarbejde med de lokale turismeaktører, som har spillet en aktiv rolle i at udpege mulige forretningsidéer og efterfølgende kvalificere og videreudvikle idéerne til mulige forretningskoncepter. Det har været afgørende hele tiden at forfølge de koncepter med størst opbakning, og som aktørerne kunne se sig selv som en del af. På den måde er projekterne så at sige vokset ud af dialogen med aktørerne, og der er arbejdet aktivt med at skabe forankring og ejerskab, hos de aktører der efterfølgende skal bringe idéerne til live.

En klar retning for udviklingen af Skagen

Med denne udviklingsplan har Frederikshavn Kommune i samspil med erhvervet og lokale aktører sat en klar retning for udviklingen Skagen. Men hvis planerne skal blive virkelighed, kræver det både offentlige og private investeringer og et fortsat samarbejde. Hvor de private turismeaktører har ansvar for at videreudvikle og realisere forretningskoncepterne med Frederikshavn Kommune som aktiv medspiller og myndighed.

Undervejs i processen har der været mange gode idéer på bordet, og for at løfte Skagen som helårsdestination skal der fortsat arbejdes videre med at udvikle nye forretningskoncepter på tværs af aktørerne i Skagen.

Forretningskoncept #1 - Skagen Lysfestival

Idéen om en lysfestival

Idéen om en lysfestival i Skagen bygger videre på fortællingen om Skagen som et-sted-med-et-særligt-lys. Normalt forbinder man Skagens lys med sommer og lyse nætter. Lysfestivalen vender den opfattelse på hovedet ved at spille på vinterens mørke som 'bagtæppe' for en lysfestival. Festivalen er på den måde med til at sætte fokus på, at der også er noget at rejse efter i Skagen om foråret, efteråret og om vinteren, både i form af festival og i form af off-season oplevelser i naturen.

Festivalen handler både om det lys, vi selv skaber i mørket – fra levende ild til kunstneriske lysinstallationer – og om iscenesættelsen af det lys, der findes i naturen, selv i den mørkeste vinter – f.eks. midnatsmåneskin over Råbjerg Mile eller stjernehimmelen over Grenen.

Lysfestivalen er en fælles ramme, som Skagens erhvervs- og turismeaktører selv kan fylde ud med aktiviteter, oplevelser og events inden for både kunst, kultur, natur og gastro. Det kan være stjerne-kiggerture med Sandormen, mørkevandringer i Skagens indlandsnatur, outdoor-yoga i solnedgangen, lys i havnens fiskekuttere, i kunstnerhusene og lys i/på/indeni fyrtårnene, udendørs og indendørs lysinstallationer på museerne, bålfest på stranden m.m. Festivalen kan testes i lille skala, og kan herefter skaleres op og udbygges over tid. Fortællingen om Skagen som et-sted-med-et-særligt-lys afspejles også i de fysiske tiltag eksempelvis ved at iscenesætte fyrtårnene og ved at anvende lysbeton som reflekterer lyset på Grenen.

Hvordan taler konceptet ind i Skagens DNA?

Lysfestivalen spiller først og fremmest på den del af Skagens DNA, der knytter sig til kunsten og til forbindelsen mellem kunsten og Skagens

særlige lys. Her fortolket på en ny måde, hvor Skagens vintermørke udnyttes til at skabe en markant og anderledes reason to go uden for højsæson.

Lysfestivalen spiller også på Skagens særlige natur, ved at iscenesætte de lys/mørkeoplevelser, som naturen selv byder på. Og endelig spiller den på Skagens storbykvaliteter ved at lægge op til en festival med høj kunstnerisk og oplevelsesmæssig kvalitet.

Målgrupper

Skagen lysfestival henvender sig til de kunst og eventinteresserede livsnydere og til de naturturister, som gerne vil have en anderledes naturoplevelse, der både fremviser nye sider af Skagens natur og kobler naturoplevelsen med f.eks. kvalitetsforplejning eller primitiv-luksusovernatning (i f.eks. en opvarmet og oplyst bunker).

Lysfestivalen kan tilbyde et væld af oplevelser for børnefamilien, og børnefamilierne vil særligt tiltrækkes af lysfestivalen, hvis den f.eks. placeres i skolernes ferieperiode hen over efteråret og vinteren.

Forventet effekt og potentiale

Lysfestivalen er en markant og ambitiøs event, som har potentiale til at brande Skagen som vinterdestination og vise, at der er noget helt særligt at komme efter i de mørke måneder. Samtidig har lysfestivalen potentiale til at brande Skagen som destination over for turister, der ikke nødvendigvis deltager i selve festivalen, men som 'møder' byen gennem kommunikation om festivalen. Lysfestivalen har også et internt potentiale som en netværksskabende begivenhed, der samler Skagens erhvervs- og turismeaktører om et fælles projekt, hvor summen af de enkeltes bidrag til sammen skaber synergi

og effekt.

Forretningsmodellen er primært baseret på, at lysfestivalen trækker nye og flere gæster til Skagen uden for sommersæsonen, som bidrager til omsætningen hos butikker, museer, restauranter og hoteller. Der er mulighed for at arbejde med 'festival-pakker' med oplevelser, bespisning og overnatning osv.

Aktører, der skal gøre konceptet til virkelighed

Relevante aktører til at udvikle og gennemføre festivalen er museer og andre kulturinstitutioner, private turismeaktører, butiksejere, Skagen handelstandsforening, Turisthus Nord, Destination Nord m.fl.

Det er vigtigt, at der findes en aktør, som vil stå for den fælles markedsføring og en fælles digital platform for festivalen med program, booking, pakker osv.

Lysfest 2018, Foto Roskilde Kommune

Lysfest 2018, Foto Roskilde Kommune

Lysfesten i Roskilde er en årlig tilbagevendende begivenhed, som startede i 2014. Allerede fra starten tiltrak begivenheden mange af byens borgere og besøgende til en aften i skæret fra lysinstallationer og bølgede lysoptog. Siden er lysfesten vokset, og mange flere aktører er kommet til. I dag samler lysfesten alle bymidtens aktører med arrangementer, lyskunst, Open-by-night-shopping.

Dark Sky
Foto Per Rasmussen Destination SydvestDanmark

Dark sky på Møn er udnævnt som Nordens første Dark Sky Park og Community pga. den lave lysforurening, som giver et særligt klart udsyn til stjernehimlen på alle tider af året. Certificerede guider og overnatningssteder med Dark Sky-venlig udendørs belysning understøtter oplevelsen.

Forretningskoncept #2 - I Fyrtårnenes Fodspor

Idéen om en vandring i fyrtårnenes fodspor

Idéen om en vandring i Fyrtårnenes Fodspor er en vandrerute mellem Skagen by og Grenen, der skal gøre opmærksom på de oplevelseskvaliteter, der ligger i turen langs kysten og som bedst udforskes til fods.

Idéen er inspireret af succesen 'I Anna Anchers fodspor', arrangeret af Skagens Kunstmuseer, hvor et smalt og præcist tema udgjorde omdrejningspunktet for en vandring gennem Skagen by, der gjorde historien levende gennem fortællinger. Samtidig handler det om at invitere de besøgende til at lade bilen stå og begive sig på tur til fods, for at opleve det i dag lidt oversete og underkommunikerede, men meget smukke, landskab, som ligger mellem byen og den absolutte signaturattraktion, Grenen.

De tre fyrtårne – Vippefyret, Det Hvide Fyr og Det Grå Fyr – binder ruten sammen og udgør dens pejlemærker. Ved hvert fyr venter der en særlig, overraskende oplevelse, som taler til sanserne på en uventet måde og er med til at skabe en unik vandreoplevelse.

De nye ruter vil samtidig have potentiale til at guide turisterne derhen, hvor man gerne vil have dem, sprede dem mere ud og dermed beskytte sårbar natur. Samt at sætte fokus på, at Skagens natur også byder på oplevelser uden for sommersæsonen. Idéen kan også videreudvikles med andre typer 'fodsporsoplevelser' i Skagen som f.eks. 'I Fiskernes Fodspor', 'I De Kendte og Kongeliges Fodspor', 'I Skawboernes Fodspor', 'I Tidslinjens Fodspor', 'I kunstneres fodspor' osv.

Forretningskonceptet understøtter det fysiske greb 'Tidslinjer' ved i første omgang at skabe en mental rute mellem Grenen og Skagen by med nedslagspunkter og oplevelser undervejs. På sigt kan ruten videreudvikles til et mere fysisk spor i landskabet og understøttes med wayfin-

ding-elementer såsom belægning, belysning og skiltning mm.

Hvordan taler konceptet ind i Skagens DNA?

I Fyrtårnenes Fodspor skal være mere end bare en vandring. Det skal være en totaloplevelse, hvor man kombinerer de bedste ting, Skagen har at byde på – naturen, lyset, kunsten, historien, gastronomi, livsnyderi, skønhed og vildskab, sammen til en helt ny type vandreoplevelse. Som en lille storbyoplevelse i naturen.

Målgrupper

Konceptet taler særligt til de turister, som går efter den lidt ekstraordinære kultur- og naturoplevelse med Skagens 'take' på en eksklusiv udendørsoplevelse, der på samme måde som lysfestivalen bade fremviser nye sider af Skagens natur og kobler naturoplevelsen med kunstoplevelser og kvalitetsforplejning.

Forventet effekt og potentiale

I Fyrtårnenes Fodspor er en oplevelse, der kan aktivere potentialet i den naturoplevelse, der ligger langs fyrtårnenes kyst fra byen og ud til Grenen, både sommer og vinter. Ved at opgradere den klassiske vandretur med tillægsoplevelser, der taler til alle sanser og til interesserne hos et bredere udvalg af målgrupper, kan der skabes en stærk signaturoplevelse, som vil kunne varieres og udvikles over tid med andre temaer med udgangspunkt i Skagens DNA.

Forretningsmodellen er primært baseret på, at deltagerne betaler for deltagelse i vandreturen, og at vandreturen bliver et promoveringsvindue for nogle af de oplevelser, der venter i Skagen uden for højsæson, både i naturen og hos lokale erhvervsdrivende, hvis produkter kan integreres i turen som 'smagsprøver' på mad, kunstoplevelser, outdoor-tilbud osv.

Aktører, der skal gøre konceptet til virkelighed

Relevante aktører til at udvikle og gennemfører oplevelsesturene er museer og andre kulturinstitutioner, foreninger, private turismeaktører, butiksejere, Skagen handelsstandsforening m.fl.

Rubjerg Knude Fyr blev i foråret 2016 genåbnet for offentligheden efter en arkitektonisk transformation. En ny trappe gør det muligt for de besøgende at opleve udsigten fra toppen. På vejen op i tårnet er der små "låger" der kan åbnes, og midt i tårnet er et kæmpe kalejdoskop, som reflekterer lyset ned i fyret.

Stedsans i Skagen kombinerede museumsbesøg med en vandretur ud i landskabet, i skagensmalernes fodspor. Skagen Museum viste en temaudstilling med 9 temaer – steder – som de besøgende efterfølgende kunne besøge.

Jack the Ripper Tour i London følger deltagerne i fodsporene af Jack the Ripper og hans uheldige ofre på en vandretur i Londons East End. Ved hjælp af lys bringes Londons historiske gader til live, som scene for de skrækindyggende fortællinger.

Forretningskoncept #3 - Nyt liv i bunkerne

Idéen om nyt liv i bunkerne

Idéen om nyt liv i bunkerne handler om bringe den enorme bygningsmasse i form af de mange bunkere ved Skagens Odde i spil. De mørke betonbygninger ligger som en 'glemt by' overladt til naturen og sandet.

Idéen går ud på at se på bunkerne som 'rene' bygningselementer, fri af deres historiske kontekst, og anvende dem som rammen for nye oplevelser i et fredet område, hvor man ellers ikke må bygge. Det kunne f.eks. være lys- og lydkunst, intimkoncerter eller teaterforestillinger, sauna, gourmet restaurant eller til primitiv luksusovernatning. Udgangspunktet er at oplevelserne skal kunne gennemføres med minimal indgriben på bunkerne og naturen. Vi tilføjer blot et ekstra lag i form af indhold, installationer mm, og når aktiviteten er afsluttet, efterlades bunkeren uden spor.

Oplevelserne skal spille på sanserne, overraskelsen og kontrasterne. Normalt er bunkerne mørke og kølige i kontrast til Skagens sommerlys. Nu vender vi oplevelsen på hovedet og inviterer indenfor til en lys, varm og sansemættet oplevelse. Forskellige bunkere kan tilbyde forskellige oplevelser, og de kan bindes sammen til en totaloplevelse, hvor man i løbet af en dag vandrer fra bunker til bunker og får hele oplevelsen med. Pointen er at kombinere kunst, natur og gastronomi på helt nye måder. Der er også mulighed for at tappe ind i og bygge videre på eksisterende koncepter som kunstprojektet 'Bunker Love', som del af en større fortælling, der binder Vestkysten sammen på tværs af kommune- og landegrænser.

Forretningskonceptet skal ses sammen med det fysiske greb 'Ankomsten' og indgår som en del af et samlet kvalitetsløft og styrkelse af oplevelsesværdien på Grenen med udgangspunkt i eksisterende attraktioner og strukturer.

Hvordan taler konceptet ind i Skagens DNA?

Idéen spiller på kunsten og lyset i Skagen, ved at 'lukket mørket ude' og 'lukke lyset ind' i de ellers mørke og utilgængelige bunkere, som pludselig danner ramme om sanselige, kunstneriske og lækre oplevelser.

Bunkernes beliggenhed midt i den uberørte kystnatur gør naturen til en væsentlig del af oplevelsen, og er med til at tegne kontrasterne op med riv og rusk udenfor og varme og lys indenfor. Og vælger man totaloplevelsen, er vandringsen mellem bunkerne en ekstra dimension i naturoplevelsen.

Målgrupper

Konceptet taler særligt til de højtforbrugende turister med kunst- og kulturoplevelser, men også til de naturturister, som går efter en eksklusiv glamping-oplevelse. Det handler om at koble naturoplevelsen med kunstoplevelser og kvalitetsforplejning og skabe unikke kvalitetsoplevelser, som kan trække nye besøgende til destinationen året rundt.

Bunker-totaloplevelsen kan være en anderledes og intim honeymoon i vintersæsonen, en all-inklusive-naturoplevelse for naturturisten og for børnefamilier vil det være spændende at gå på opdagelse i bunkernes nye kunst- og kulturoplevelser.

Forventet effekt og potentiale

Nyt liv i bunkerne er et koncept med et stærkt potentiale til at tiltrække gæster uden for sommersæsonen. Men det kræver et højt kvalitetsniveau, både i kunst-, gastronomi- og overnatningsoplevelsen, og det kræver en investering i omdannelse, indretning, faciliteter m.m. Lykkes dette, er der potentiale for at skabe en unik signaturoplevelse, der rækker ud over landets grænser.

Forretningsmodellen kan baseres på salg af billetter/reservationer til de enkelte bunkeroplevelser, og på salg af samlede 'bunker-pakker', hvor man køber den fulde oplevelse.

Aktører, der skal gøre konceptet til virkelighed

Relevante aktører til at udvikle og gennemfører konceptet er museer og andre kulturinstitutioner, private turismeaktører, ejere af bunkere, naturstyrelsen m.fl.

Regelbau411, Foto Ole Bjørn

Regelbau 411 er et tidligere krigsmonument som er transformeret til en kunsthall for dansk og international lyd-, lys- og videokunst. De rå betonvægge byder på et anderledes og uformelt møde med kunsten, hvor sanserne skærpes og den besøgende indhyles i bunkernes labyrintiske univers. Siden åbningen i 2018 har kunsthallen vist flere velbesøgte udstillinger med danske og internationale navne og haft op mod 10.000 gæster pr. udstilling.

Stedsans, Foto Mette Helbæk

Stedsans in the woods er et luksuriøst outdoor resort og restaurant i Bohult, Sverige. De besøgende i hytte eller beduintelt. Her er luksus ikke skabt af det overdådige, men af lykken i det nære, æstetiske og naturlige. Det er gourmet på naturens præmisser hvor alt er hjemmedyrket, og resten er hentet med respekt i skoven.

Bunkerlove, Foto Chris Brock

BunkerLoves er en forening hvis mission er at transformere bunkerne i Atlantvolden fra Nordnorge til Sydfrankrig til manifestationer af fred og kærlighed via kunst. De tidligere krigsmonumentaer danner rammen om forskellige installationer og kunstprojekter.

Skagens Museum

Miljøministeriet
Naturstyrelsen